

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et
Exercitiis Accommodatæ Libri IV**

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Capvt II. De Peccato Habituali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

490. Quæritur 3. Quanta debeat esse interruptio per voluntariam animi ad aliud obiectum conversionem, sine revocatione prioris actus. R. Hoc desumendum esse à communi modo operandi hominum, secundum diversitatem actuum, quarum aliqua patiuntur maiorem interruptionem physicam, alia minorem, ut tamen adhuc moraliter censeantur esse continuæ: v.g. quando inter Missarum solemniam fit Concio etiam per horam, & ibi Officialis attendit, immò etiam obdormiscit, adhuc censetur actio continuari moraliter: e contra, si quis die jejuniij, postquam pro cenâ tantum sumpsit, quantum sufficit, si inquam, tunc avocatus aliò per horam aut mediam interrumpet comestionem, non posset, salvo jejuniò ad comedendum redire; bene tamen, si avocatus aliquantisper cum alio loqueretur, aut litteras legeret, ut observat Card. de Lugo: d. 16. de Pœnit. s. 14. n. 142. nam

tanta interruptio solet etiam fieri, quando cibi tardius inferuntur vnus post alium. Ad huiusmodi exemplorum normam de pluribus alijs iudicandum est, ut in exemplo communi, quando quis animo occidendi alium domo egreditur, arma comparat, inimicum per aliquot dies quaerit, si interea aliquoties dormiat, comedat, litteras scribat &c. censetur vnum peccatum continuatum commisisse, & satisfaciet dicendo: se occidisse hominem. E contra, si hodie statuat occidere inimicum post mensem, & interea nunquam aut raro cogitans, nec ad hunc finem media comparans, si post mensem occidat, non vnum sed duo peccata commisisse censetur, vnum purè internum, alterum exterius consummatum. Et hæc sufficiant de hac questione, in qua communis hominum sensus & vltus plus valere debet, quàm scrupulosa consideratio scholastica.

CAPUT II.

DE PECCATO HABITUALI.

CONTROVERSIA I.

In quonam consistat ratio Peccati Habitualis, remanentis post transactum Peccatum Actuale.

§. PRIMVS.

Referuntur Tres Sententiæ.

491. Prima tribuitur Gregorio Ariminesi, quòd Macula Habitualis consistat in Habitu vitioso, relicto ex peccato præterito.

Dicendum tamen est, peccatum Habituale esse realiter distinctum ab Habitu Vitioso. Probat 1. Habitus vitiosus relicto ab actu præterito, potest manere in homine iustificato, & liberato à peccato habituali: ergo potest vnum ab altero separari: sed quæ possunt separari sunt realiter distincta. Ergo.

492. Respondebis, Iustificationem non fieri sine actu retractionis, & per hunc actum destrui habitum, & peccatum habituale. Sed contra primò. Posset Iustificatio fieri divinitus absque illo actu retractionis, ut dicitur in Tract. de Pœnit. atqui tunc non destrueretur habitus vitiosus, & tamen destrueretur peccatum Habituale. Contra 2. Quando homo retractat peccatum per actum attritionis, vel destruitur habitus vitiosus vel non destruitur. Si primum: ergo per solam attritionem homo iustificaretur,

quia destrueretur peccatum habituale, quod est erroneum. Si secundum: ergo homo non iustificabitur per Sacramentum Pœnitentiæ cum sola Attritione; quia tunc non destrueretur habitus: nisi velis fingere miracula inaudita, & incredibilia, nempe, quòd Deus destrueret habitum vitiosum sine omni actu contrario.

493. Probat Conclutio 2. Si Deus suspenderet omnem concursum ad productionem habitus vitiosi, adhuc daretur peccatum Habituale, remanens ex peccato præcedente, neque enim hæc suspensio concursus esset condonatio culpæ commissæ, quod iterum sine fundamento fingeretur.

Secunda Sententia tribuitur Scoto, Peccatum Habituale consistere in deputatione seu ordinatione divina libera peccatoris ad pœnam propter culpam præteritam.

Dicendum tamen est, neque in hac deputatione consistere peccatum Habituale.

494. Probat aliqui cum Vasquez hoc modo. Multi prædestinati peccant quandoque mortaliter,

mortaliter, & in peccato habituali inde relicto aliquamdiu perseverant: atqui prædestinati non deputantur ad ullam poenam æternam: immò contingere potest, ut ne quidem temporalem incurrant, si lucentur indulgentias: ergo Peccatum Habitale non consistit in huiusmodi deputatione.

Ad hoc tamen argumentum respondere possent Scotista, illos deputari ad poenam æternam conditionatè, si sine applicatione mediocum iustificantium decesserint à vita. Neque refert, non dari in Deo formaliter Decreta conditionata, satis enim est, dari æquivalenter & virtualiter seu radicaliter, hoc est; in ipso præsentis Decreto Prædestinationis cognoscit Deus, quid ipse esset facturus, si homo talis sine iustificatione decederet, quòd nempe esset eum damnaturus. & hæc esset illa deputatio Scotistica.

495. Probatur ergo Conclusio. Deputatio divina absoluta ad poenam, non fit præcisè propter peccatum præteritum, sed quia homo non fuit ab eo iustificatus: deputatio verò conditionata fit sub hac conditione: nisi fuerit à peccato iustificatus: atqui hominem non esse ab illo iustificatum, est hominem existere in peccato habituali: ergo ideo deputatur ad poenam, quia habet peccatum habituale: ergo peccatum habituale est aliquid præsuppositum ad divinam deputationem.

496. Tertia Sententia quorundam fuit, Peccatum Habitale consistere in quadam prava qualitate, relicta à peccato, quæ sit contraria Naturæ Rationali, & per quam redditur homo formaliter exosus Deo, sicut contra Gratia sanctificans est qualitas supernaturalis, quæ reddit hominem pulchrum, & amabilem Deo. Sententiam hanc jam antiquatam paucis ab hinc annis restituere quidam conati sunt, sed irritò conatu.

Dicendum, Peccatum Habitale non consistere in huiusmodi qualitate. P. Arriaga probat Conclusionem ex eo, quia cum ejusmodi qualitas non sit formaliter operatio nostra, sed aliquid quasi mortuum, non potest hominem reddere formaliter aversum ab objecto honesto, & adhaerentem objecto inhonesto. Verum hoc nihil urget. Non enim requiritur in horum authorum sententia, ad peccatum habituale; ut sit formalis averfio, sed tantum ad peccatum actuale: sicut licet Gratia actualis consistat in aliqua operatione nostra, sive intellectus sive voluntatis, Gratia Habitualis tamen non consistit in huiusmodi operatione, sed in qualitate quasi mortua, juxta phrasin P. Arriagæ.

497. Urget tamen Arriaga, & negat paritatem. etenim bonitas honesta potest reperiri non solum in operatione, sed in ipsa etiam substantia: sic Deus secundum suam substantiam est honestissimum objectum, sic etiam Angelus; huiusmodi etiam est Gratia habitualis. Econtra verò in malitia morali id non potest fieri,

quia entitates omnes in se bonæ sunt physice, & non possunt concipi ut malæ, nisi respectu ad subiectum, cui vel physice disconvenientes sunt, (quæ tamen disconvenientia non pertinet ad genus moris) vel sunt disconvenientes moraliter, hoc non potest concipi, nisi per voluntariam hominis à ratione deviationem.

In hac responsione confunditur honestas inhonestas objectiva cum formali. Deus & Angelus sunt objectum honestum objectivè, hoc est, honestè amabile, poena autem inferni non est honestè eligibilis ab homine. Eodem modo (abscent ad veritatem) qualitas relicta à peccato, non est honestè eligibilis: & licet ipsa non sit formaliter averfio aut amor objecti inhonesti, quantum tamen habet intrinsecum respectum ad peccatum præteritum, posset intelligi esse quadam turpitudine physica animæ, propter quam Deus esset averfio ab homine, sicut Gratia sanctificans producta in homine etiam absque omni actu bono, est quadam physica pulchritudo animæ, propter quam Deus homini bene vult.

498. Probatur ergo aliter Conclusio. Conclusa per conceptum omni huiusmodi deputationem, præcisè ex eo, quòd intelligatur homo peccasse, & pro peccato nec satisfecisse, nec illi gratis esse condonatum, intelligitur homo habitualiter maculatus: ergo frustanea est qualitas superaddita. Probatur antecedens. Evidens est, hominem post peccatum manere habitualiter maculatum & dignum odio: sed non est evidens, dari in peccato virtutem producendi huiusmodi qualitatem: neque hæc ab ullo assereretur, nisi supponeretur dari peccatum Habitale: ergo male infertur peccatum Habitale, ex virtute peccati actualis ad producendam qualitatem vitiosam: ergo non potest Peccatum Habitale constitui in huiusmodi qualitate, sed conceptus existens antecederet ad huiusmodi qualitatem.

499. DICES: hoc argumentum est simile illi, quod fieri solet contra Relationem Modalem prædicamentalem, quæ tamen iam incipit quibusdam valde placere. Sicut ergo isti Modorum Multiplicatores dicunt, scilicet omni modo superaddito vnum pariterem alteri fore similem alteri albo *fundamentaliter*, non autem *formaliter*, ita pariter ad argumentum nostrum responderi posset, seclusa illa qualitate vitiosa fore quidem hominem peccatorem *fundamentaliter*, non autem *formaliter*.

500. Sed contra. Præterquam quòd illius sententiæ de Modo Relationis, non sit magis probabilitas intrinseca, eâ tamen pro nunc permissa, non est paritas pro casu nostro: disputatur desumitur ex fundamento illius Sententiæ, nempe quòd ille Modus Relationis, tanquam vinculum omnium partium universi, requiratur tanquam ultimum complementum pulchritudinis universi. Pulchritudo autem consistit in aliquo positivo, & quidem (ut huius Modi Patrum volunt) in aliquo indivisibili reducens plura ad unum.

quam vitare. At verò turpitudine peccatoris non est cur consistat in aliquo positivo complemento, sed potest consistere in privatione pulchritudinis, hoc est, alicujus entitatis incompossibilis cum peccato, prout in progressu magis patebit.

§. II.

Rejiciuntur due alie Sententie.

401. *Quarta Sententia* vult, Peccatum habituale adæquatè consistere in negatione retractationis cum præteritione peccati, seu: esse peccatum præteritum non retractatum. Sed hæc sententia rejicitur ex jam dictis. Potest enim divinitus remitti peccatum sine ulla retractatione, quo casu adhuc esset hoc totum; peccatum præteritum non esse retractatum; nec tamen existeret Peccatum Habitualè. Deinde potest peccatum retractari, & tamen non condonari; quo casu existeret peccatum habituale; & non existeret: peccatum non esse retractatum.

402. *Quinta Sententia* est quorundam Thomistarum, Peccatum Habituale consistere adæquatè in privatione Gratiæ sanctificantis. Rejicitur tamen primò. Peccatum Veniale habituale non consistit in privatione Gratiæ sanctificantis, quia cum Gratiæ existere potest, ergo conceptus Genericus peccati habitualis non potest consistere in privatione gratiæ. Rejicitur 2. In statu puræ naturæ si homo peccasset, etiam contraxisset peccatum habituale: atqui illud non fuisset adæquatè privatio Gratiæ sanctificantis: Ergo non omne peccatum habituale est privatio Gratiæ sanctificantis. Minor probatur. Eo modo quo in statu puræ naturæ daretur privatio Gratiæ (sive dicatur esse privatio propriè dicta, sive negatio) eo inquam modo daretur illa privatio in homine qui nunquam peccasset: Ergo &c. Rejicitur 3. Si Peccatum Habituale consisteret adæquatè in privatione Gratiæ, tunc qui mille mortalia commississet, vnicum haberet peccatum habituale, quale etiam haberet, qui vnicum mortale commississet, quod est absurdum. Sequela probatur. Nam privatio Gratiæ semper est eadem: non enim se habet ad gratiam sicut privatio lucis ad lucem, cum quâ in gradu remisso conjungitur: Nam privatio Gratiæ prout constituit peccatum habituale, excludit omnem Gratiam: ergo ut sic non suscipit magis & minus. His ergo sententijs obiter rejectis restant duæ celeberrimæ, ambar valde probabiles, si rectè intelligantur.

§. III.

Fertur judicium de sexta Sententia.

403. *Sexta Sententia*, ante hac celebris, aliter explicuit Peccatum Habituale Mortale, & aliter Veniale. Quoad veniale convenit fere cum sententia inferius ultimo loco tradenda: quoad

Mortale dixit consistere in privatione Gratiæ non quomodocunque, sed ut dependente à peccato præterito, sive, ut connotante peccatum præteritum tanquam causam. Hanc sententiam tenent Cajetanus, Capreolus, Medina, Sotus, Ledesma, Bellarminus, Valentia, Toletus, Azor, Martinus Esparza. Eam pluribus impugnârunt Card. de Lugo *disp. 7. de Pœnit. s. 2. & 3.* Oviedo, Arriaga. Priores duo putant, ultra privationem Gratiæ & peccatum præteritum, adhuc aliam privationem includendam esse, prout in ultima sententia declarabitur, Arriaga verò existimat, privationem Gratiæ nullo modo includi in peccato habituali Mortali. Incipiendo ab hoc ultimo

404. *DICO*, privationem Gratiæ Sanctificantis esse partem constitutivam peccati Habitualis Mortalis. Probatur, supponendo sententiam inferius tradendam, nempe Gratiam habituale esse formam adæquatam Justificationis, impossibilem cum peccato Mortali; quo supposito sic arguuntur. Illud est constitutivum peccati Habitualis, quo solo non posito, positis quibuscunque alijs, non est positum peccatum habituale: sed solâ privatione gratiæ non posita, positis quibuscunque alijs, non est positum peccatum habituale: ergo est constitutiva illius. Major propositio est Regula cognoscendi constitutiva, quam omnes RR. admittunt, saltem eorumque, quod fateantur eam non posse verificari nisi de constitutivis, quamvis aliqui existiment, eam non esse omnibus constitutivis applicabilem, adeoque non satis idoneam, & univalem. Minor propositio declaratur. Non posita privatione Gratiæ ponitur formalissimè Gratiæ: sed posita gratiâ, quibuscunque alijs positis, non est positum peccatum habituale: ergo non posita privatione Gratiæ non est positum peccatum habituale. Minor probatur. Gratiæ est forma adæquatè Justificans hominem, & denominans sanctum, amicum Dei, dignum amore, & non odio, ut nunc suppono. Sed posita formâ adæquatâ in subiecto, quibuscunque alijs positis vel non positis, est positus effectus formalis. Vterius, effectus formalis *Justificati, Sancti, amici Dei &c.* formaliter excludit peccatum habituale Mortale, à quo denominatur homo peccator, *injustus, inimicus Dei, dignus Odio &c.* ergo posita Gratiâ sanctificante formalissimè excluditur peccatum habituale: atqui per Gratiam non excluditur formalissimè nisi privatio Gratiæ: ergo privatio Gratiæ est constitutiva peccati habitualis.

405. *Dices*. Posito peccato præterito, & negatione condonationis divinæ, homo est habitualiter peccator, etiam si per impossibile haberet Gratiam sanctificantem: Ergo falsum est, quod omnibus alijs positis non esset positum peccatum habituale. R. In Sententia docente, quod privatio Gratiæ sit ipsum Decretum Dei nolendi dare Gratiam, in hac inquam Sententia hypothesis est inepta, & manifestè inutilis, quia Decretum non condonandi, est formalissimè de-

G g

cretum

cretum non dandi Gratiā, in pœnam peccati præteriti: Si enim Deus vellet dare Gratiā, aut noller eam negare in pœnam peccati præteriti, jam condonaret peccatum præteritum, vt declarabo, acturus de condonatione extrinseca: ergo in facta hypothesi, poneretur formaliter simul Gratiā & privatio Gratiæ.

Verum abstrahendo ab hoc, aliter respondeo: Negando antecedens: Sicut enim, si per impossibile sine vlla condonatione poneretur condigna satisfactio, formalissimè tolleretur peccatum habituale, & ideo negatio condignæ satisfactionis est pars constitutiva peccati habitualis, vt dicemus: ita si per impossibile poneretur Gratiā sanctificans, sine vllō decreto condonativo, tolleretur peccatum habituale, & omne jus ad odium.

506. Videndum nunc est, an Peccatum Habituale consistat adæquatè in Privatione Gratiæ, vt connotante peccatum præteritum (prout volebat sententia sexto loco relata) vel an aliquid superaddendum sit. Referam tamen prius Argumenta aliorum, quibus hæcenus illa sententia oppugnata fuit, & conabor ostendere modum ea dissolvendi.

507. Impugnari solet primò. In statu puræ Naturæ, si homo non fuisset elevatus ad finem supernaturalem, adeoque Gratiæ sanctificantis proximè incapax fuisset, tunc si peccasset, incurrisset peccatum habituale non minùs quàm in statu Naturæ Elevatæ: atqui tunc non exstiteret privatio Gratiæ vt dependens à peccato præterito, quia independentè ab illo eodem modo exstiteret: neque enim, si homo in illo statu non peccasset, Gratiā supernaturalem adeptus esset: ergo in illo statu peccatum habituale aliquid præterea inclusisset: Ergo illud ipsum includet etiam in præsentī statu.

508. Ad hoc Argumentum, quod est ferè principale, respondet P. Esparza, quòd in statu puræ Naturæ esset aliud peccatum habituale, quàm est in statu elevationis: In genere autem (inquit) peccatum habituale est privatio formæ disponētis perfectè ad vltimum finem unicuique præfixum. itaque sicut in statu elevationis dispositio habitualis ad vltimum finem, est Gratiā supernaturalis (quæ secundum hunc Authorem non differt à Charitate) ita in statu puræ Naturæ dispositio habitualis ad vltimum finem, esset dispositio habitualis dilectionis Dei Naturalis.

509. Verum hæc Responsio mihi non videtur sufficiens. Nam habitualis dispositio naturalis ad amorem naturalem Dei, consisteret in facilitate diligendi Deum, acquisita per frequentatos actus: neque potest aliud assignari, quia non daretur in illo statu ullum donum supernaturale: atqui in illo statu non consisteret peccatum habituale in privatione huiusmodi habitus naturalis acquisiti: Ergo neque consisteret in privatione dispositionis habitualis ad dilectionem Dei. Minor probatur. Si consisteret in

privatione illius habitus naturalis, vel consisteret in privatione alicujus certæ, & determinatæ intensiōis, vel in privatione omnium graduum totius habitus: uestrum dici potest. Non potest: tum quia hac ratione non posset homo contrahere peccatum habituale, quādiu non pervenisset prius ad illam intensiōem; quia defectus illius intensiōis ante peccatum non penderet à peccato. tum quia sequeretur, quòd qui haberet habitum intensiorem, quàm cui opponitur peccatum, sequeretur, inquam, quòd talis peccando non contraheret peccatum habituale, quia non expelleret intensiōem oppositam peccato habituali, sed solum excessum. Sed neque secundum dici potest. Nam habitus naturalis non expellitur totus simul vno actu contrario: ergo peccando non contraheretur peccatum habituale, quia non induceretur privatio totius habitus. Quidquid tamen sit de responsione P. Martini,

510. Pro solutione Objectionis, Adverto 1. Eiusdem rei privationem, quæ modò pendet à causā A. posse postmodum pendere à causā B. ita vt ab vtraque pendeat tanquam à causā morali totali, hoc est, quarum vnaquæque sufficiens est absente altera inducere huiusmodi privationem. In exemplo. Sit aliquis, qui defectu careat omni beneficio Ecclesiastico, absque omni culpa, sed quia v. g. nullius acquirendi occulio fuit. Is ipse committat deinde delictum, vel incidat in defectum animi vel corporis, cui sit annexa irregularitas & privatio omnium Beneficiorum: ecce! privatio beneficiorum incipit pendere ab alia causā totali, licet jam ante ea alia causā exstiterit, & pergeret existere, etiam si irregularitas non supervenisset.

511. Adverto 2. Et recole, quòd dixi in primo libro de Deo, nempe Deum in suo præsentī decreto cognoscere, quid ipse facturus fuisset in alijs circumstantijs, sub hac vel illa conditione, v. g. quid facturus fuisset, si hominem in statu puræ Naturæ reliquisset: Vnde infero econtrario, si Deus defectu hominem in statu puræ naturæ reliquisset, cognovisset tunc in suo decreto, quid facturus fuisset, si hominem elevasset ad statum supernaturalem, & homo peccasset.

512. Adverto 3. Quòd defectu, quando homo successivè, sine vlla intercedente iustificatione, committit plura peccata mortalia, quòd, inquam, non solum primum, sed etiam subsequētia peccata causent suo modo privationem gratiæ, ita vt privatio gratiæ à singulis pendeat moraliter, quatenus, etiamsi primum peccatum non exstiteret, secundum sufficienter expulisset gratiam, & sic de cæteris. Nunc ergo

513. Ad Objectionem responderi posset, negando, quòd in statu puræ Naturæ carentia gratiæ in peccatore, non penderet saltem virtualiter à peccato in illo statu commissio: quia nunc Deus negaret quidem Gratiā ex causis ab quas

noluisse hominem elevare, sed in illo ipso decreto, ejusque tendendi modo, cognosceret, quod si hominem elevallet ad statum supernaturalem, adhuc huic peccatori denegaret gratiam sanctificantem, propter peccatum commissum, sicut defacto, quando homo superaddit peccatum peccato, Deus ita negat gratiam, ut si primum peccatum non existisset, adhuc gratiam negaret propter secundum, & in privatione hoc modo pendente à peccato precedente, consistit peccatum Habituale.

514. Obijcitur 2. Qui commisit plura aut majora peccata, habet etiam plura aut majora peccata habitualia: atqui habet æqualem privationem Gratia cum eo, qui minus peccavit: quia uterque omni gratia privatus est; item qui commisit novum mortale, habet novum peccatum habituale, & tamen non habet novam privationem gratia: ergo debet peccatum habituale in alio consistere. Ad hoc argumentum jam supra responsum est, eo efficaciter probari, quod peccatum habituale non consistat in Privatione Gratia quomodocunque, sed, ut dependente à tali peccato; quidquid superaddat hanc dependentiam, sive respectum transcendentalem, sive ipsum peccatum præteritum in ratione præteriti, quæ erit controversia philosophica.

515. Verum, juvat audire responsionem P. Esparza, quæ non obscurè approbat ea, quæ ego ad priorem objectionem respondi. Omnia, inquit, peccata lethalia, quæ unusquisque committit non interpositâ justificatione, perseverant habitualiter per eandem Gratia privationem: quia hæc privatio ab omnibus illis & singulis inducitur in genere causæ demeritoria. Vnde tot & talia unusquisque habet peccata habitualiter permanentia, quor & qualia actualia committit antequam justificetur; quia Deus ratione eorum omnium & singulorum subtrahit gratiam. Hæc ille. quæ utique sunt intelligenda, de inductione & subtractione virtuali, juxta ea quæ hic ipse auctor tradit de Simplicitate Decretorum divinatorum. Pergit ulterius. Quapropter forma, seu quasi forma, per cujus actuale & physicam perseverantiam perseverant habitualiter ac mortaliter peccata physice præterita, est omnino simplex in vnoquoque peccatore. & prorsus æqualis in omnibus peccatoribus: peccata verò quæ sic perseverant, sunt multa ac disparia, pro multiplicitate & diversitate peccatorum actualium. Datur proinde simplicitas & uniformitas quoad durationem & habitualitatem peccatorum habitualium, conjuncta cum multiplicitate & diversitate quoad malitiam & causalitatem demeritoriam eorundem. Ita ille. In forma breviter ita distinguenda est hæc propositio. Si peccatum habituale consisteret in privatione Gratia, non darentur plura peccata habitualia, pluralitate tenente se ex parte formæ denominantis, concedo: pluralitate tenente se ex parte subjecti denominati, nego. Potest etiam aliter distingui.

Non darentur plura peccata habitualia adæquatè ab invicem distincta, concedo: Inadæquatè distincta, Nego. quia peccatum habituale importat ultra ipsam privationem, peccatum præteritum multiplicatum, & quidem intrinsecè tantquam partem constitutivam, & insuper dependentiam privationis à peccato præterito.

516. Obijcitur 3. Ideo Deus privat hominem Gratia cum peccat, quia peccat. & ideo Deus perseverat privare gratia, quia homo perseverat in peccato: ergo tam actuale quàm habituale peccatum præcedit privationem Gratia tanquam ejus causâ: ergo sicut peccatum actuale non consistit in privatione Gratia, ita nec habituale. Ad hanc objectionem P. Esparza respondet in forma hoc modo. Ideo Deus perseverat privare gratia, quia homo perseverat in peccato, tò *Quia*, dicente solam perseverantiam prioris malitiæ moralis, solamque logicam prioritatem ejusdem perseverantia, conceditur antecedens: tò *Quia* dicente novam malitiam moralem, aut prioritatem realem durationis & perseverantia, convenientis eidem malitiæ, Negatur Antecedens. Simili modo distinguitur primum consequens quoad peccatum habituale: peccatum habituale præcedit privationem Gratia, ut hæc privatio est pœna peccati, idque realiter quoad totam malitiam moralem, & logicè quoad perseverantiam ejusdem malitiæ, conceditur consequentia; præcedit realiter etiam quoad perseverantiam malitiæ, negatur consequentia. Vnde absolute negatur secunda consequentia, vel distinguitur ejus consequens: Ergo peccatum habituale non consistit in privatione Gratia, quatenus hæc privatio est à Deo ut Judice puniente peccatum, conceditur consequentia: quatenus est ab homine illam inducente per vim demeritoriam peccati actualis, & movente Deum per malitiam ejusdem ad subtrahendam Gratiam, atque hinc habente prioritatem Logicam respectu privationis Gratia, negatur consequentia. Hæc est responsio P. Esparza. Clariùs fortassis

517. Ad Objectionem responderi potest, negando paritatem inter peccatum Actuale & Habitale; & concedendo, quod de actuali sit verum dicere: *ideo Deus privat hominem gratia, quia peccat.* ita quidem, ut tò *Quia*, dicat prioritatem Logicam, vel etiam prioritatem Naturæ peccati respectu privationis Gratia: & quia peccatum actuale non potest consistere cum Gratia, ideo privatio Gratia pro instanti quo existit peccatum actuale, est effectus necessarius ipsius peccati. At verò in sequenti instanti, quo desinit peccatum actuale, Deus liberè privat hominem Gratia, cum posset illam gratis infundere & condonare peccatum: quando ergo Deus non infundit, in pœnam precedentis peccati, tunc incipit peccatum habituale existere, & de hoc pro primo ejus instanti non est verum dicere: *ideo Deus perseverat liberè privare hominem gratia in hoc instanti, quia homo in hoc instanti perseverat in peccato*: nam

ipsa perseverantia peccati est ipsissima privatio Gratiæ, quæ non potest esse prior seipsa, fundans causalem Quia, in sensu proprio. Debet ergo causalis ita formari: Ideo Deus in secundo instanti liberè perseverat privare Gratiâ, quia homo immediatè antè actualiter peccavit. pari modo loquendo de tertio instanti, vera est hæc propositio: Ideo in tertio instanti Deus privat Gratiâ, quia homo in primo instanti peccavit, & in secundo necdum fuit illi peccatum condonatum: Hoc enim est illud quod tribuit Deo jus privandi hominem Gratiâ in tertio instanti, quamvis Deus, si vellet, posset in tertio instanti destruere hoc jus, infundendo Gratiam. Vnde patet argumenti fallacia.

518. Obijcitur 4. Deus est Auctor privationis Gratiæ, quia privatio Gratiæ est pœna peccati: atqui Deus non est auctor peccati nec actualis nec habitualis: ergo peccatum habituale non est privatio Gratiæ. Respondet P. Esparza, quòd in privatione Gratiæ sine distinguenda duæ formalitates, nempe quatenus illa est à Deo, & quatenus est ab homine: sicut ergo, inquit, ipse actus peccaminosus tribuitur Deo quoad actualitatem & bonitatem physicam, quoad malitiam verò totam tribuitur soli homini, & ideo absolute negatur Deum esse auctorem peccati actualis, tamen si actualitas & bonitas ejus physica sint realiter indistincta à malitia morali, ita privatio Gratiæ habet auctorem Deum, quatenus est pœna peccati, & quatenus est debita peccatori ex suppositione peccati. Non tamen est auctor ejusdem privationis, quatenus est ultimò completiva peccati habitualis, & quatenus absolute vitari & impediri debebat.

519. Contra hanc responsionem vrgeri potest hoc modo. Ideo homini potius quàm Deo tribuitur simpliciter peccatum actuale, quia homo determinat ad illius existentiam contra inclinationem & beneplacitum Dei, Deus autem concurrat concursu indifferente: atqui ad existentiam peccati habitualis determinat Deus liberè, nempe non producendo Gratiam in secundo instanti, & sic conservando privationem illius: homo autem concurrat aliquo modo indifferenter, hoc est, ponit solum actum peccaminosum, qui est indifferens, ut subsequatur vel non subsequatur privatio Gratiæ: ergo necdum satis declaratum est, quare Deus non sit auctor peccati habitualis.

Respondeo ergo ad Objectionem, & concedo, Deum esse causam, quare ex suppositione peccati actualis incipiat existere peccatum habituale, quia scilicet liberè non producit Gratiam: absolute tamen & simpliciter nego esse causam peccati habitualis. Ratio est, quia peccatum habituale duo includit, peccatum Actuale præteritum, & privationem Gratiæ: hoc totum ergo complexum tribuitur potius homini quàm Deo, quia homo est aliquo modo causa utriusque, & habebat obligationem impediendi hunc effectum

formalem, Deus verò tantum est causa vniustatis, quam non tenetur impedire, sed habet eam ponendi ex suppositione prioris partis. Declaratur in exemplo. Combustio domus potest procedere à duobus, quorum vnus applicet ignem, alter non extinguat, quia ob incommoda securitatem non obligatur extinguere, quousque vis possit. In isto casu licet applicatio ignis sit indifferens ut conjungatur vel cum extinctione, vel cum negatione extinctionis, quia tamen simpliciter obligatur ad impediendam combustionem per ignis applicationem, & consequenter non extinctionem, ideo soli priori & non posteriori imputatur combustio. Sic ergo qui homo tenetur impedire privationem gratiæ, inducendam per peccatum, Deus verò supposito peccato habet jus privandi gratiâ, ideo homini non Deo imputatur simpliciter totum peccatum habituale.

520. Obijcitur 5. Peccatum Veniale Habituale non potest consistere in privatione alicujus doni supernaturalis, quia cum omnibus potest conjungi quæ homini conferuntur in veni: neque etiam potest assignari privatio alterius doni, quæ sit impossibilis cum peccato veniali actualem, & ad quam habendam homo obligetur: sicut ergo Peccatum Veniale Habituale explicandum est sine recursum ad aliquam privationem, ita explicari poterit Peccatum Habituale Mortale.

521. Respondet P. Esparza, peccatum veniale non privare animam vllò dono supernaturali permanente, & ideo non inducere maculam animæ oppositam pulchritudini stabili, sed solum privare pulchritudine actûs debiti, & sic perinducere maculam obscurativam tantum, non ablative pulchritudinis, permanentis in anima etiam cum illo peccato: ad eum modum quod lutum aut pulvis obscurat pulchritudinem corporis, ut habet S. Thomas 3. p. q. 87. a. 2. ad 3. Quæ verò privatio illa rectitudinis debite inesse actui, tolli non potest absque actu penitentia, quo impleretur vel expliciter retractetur actus præcedens, venialiter peccaminosus, ideo peccatum veniale perseverat habitualiter ratione talis privationis.

522. Contra hanc responsionem arguetur. 1. Ex ea sequitur, nec divinitus posse remitti peccatum veniale sine retractione, cum tamen in sententia etiam hujus auctoris (contra Thomistas) possit remitti mortale sine retractione: consequens est contra communem, & neminem scio, qui concesserit, Mortale posse remitti sine retractione, non tamen Veniale, & S. Thomas loco citato eodem modo loquitur de Mortali in Corp. dicens, quòd habentibus vniustationis, nunquam infundatur Gratiæ sine mortali liberi arbitrij: adeoque vel loquitur tantum de lege ordinaria, vel si deseritur in vno, est etiam delendus in altero: & ratio est, quia peccatum veniale non est contra Deum sub conceptu amici, sed solum sub conceptu Legislatoris: transgressio autem

rem legis tantum facilius intelligitur posse remitti sine actuali retractatione, quam transgressio legis & violatio amicitiae simul. Sequela verò probatur. Privatio non potest tolli nisi per formam oppositam: atqui per P. Esparza peccatum veniale habituale consistit in privatione rectitudinis debita, sicut mortale consistit in privatione Gratiae habitualis: & forma opposita privationi retractationis est ipsa retractatio: ergo sicut habituale mortale per hunc auctorem non potest tolli sine infusione gratiae, ita veniale non potest tolli sine retractatione.

33. Argumentor 2. Ex eadem responsione sequitur, quod vel peccatum veniale nullo modo possit remitti (quod est haereticum) vel quod veniale actuale non transeat in habituale, quod est contra hypothefin. Sequela quoad utrumque membrum probatur. Vel enim peccatum habituale veniale consistit in privatione actus debiti ut debiti pro instanti quo quis actu peccat, vel in privatione actus debiti pro tempore posteriore, si dicas primum, sequitur, ut dixi, quod peccatum veniale habituale sit indestructibile: impossibile enim est poni postea actum ut debiti pro priori instanti: sive: est impossibile, ut postea faciam, ut in priori instanti elicerim actum oppositum peccato commissio. Si verò dicas secundum, sequitur, quod veniale actuale non transeat in habituale: quia nullum est debitum aut obligatio statim retractandi: ergo non ponitur privatio actus debiti.

34. Argumentor 3. Qui existit simul in peccato Mortali & Veniali, non potest delere peccatum veniale, quamdiu non deleret peccatum mortale. atqui secundum datam responsionem id posset, quia dum perseverat in peccato Mortali, potest retractare veniale, & quidem tali actu, qui esset deletivus peccati venialis, si abesset mortale. per talem autem actum tollitur privatio rectitudinis debita, hoc est, retractationis, quam requirit P. Esparza: ergo tolleretur peccatum habituale.

35. Argumentor 4. Vel per privationem retractationis intelligis privationem retractationis satisfactivae de condigno, vel praescindit à satisfactiva & non satisfactiva. si dicas primum, sequitur, quod per Sacramentum poenitentiae nunquam primò deleatur nec deleri possit veniale peccatum, sed vel supponeretur jam deletum per condignam satisfactionem, vel remaneret etiam post Sacramentum susceptum, cum retractatione non satisfactiva de condigno; quod, etsi aliqui concedant, rectius tamen oppositum assertum cum pluribus. Si verò dicas secundum, sequitur, quod extra Sacramentum posset tolli Veniale per actum non condignè satisfactivum, absque gratuita condonatione: quod in terminis repugnat. Patet autem sequela: nam per te gratuita condonatio non constitueret formam expoliivam peccati venialis, sed haec adequatè confisteret in retractatione etiam non satisfactiva.

Propter hac Responso P. Esparza non videtur mihi satis expedita. Aliter ad objectionem responderi posset consentaneè ad ea, quae ad primam objectionem respondi: Peccatum Veniale Habitualmente constitui per privationem cujuscunque entitatis supernaturalis impossibilis cum ipso actu peccaminoso, cujusmodi sunt Lumen Gloriar, Visio beata, Unio hypostatica, & si quod aliud: nam licet Peccatum Veniale non inducat, nec inducere possit primò privationem illarum entitatum, vi potest quae necessariò praestitit (nemo enim semel beatus potest labi in veniale) potest tamen Veniale impedire, quominus dentur illa dona pro instanti quo ponitur peccatum, & etiam pro sequentibus; pro instanti peccati quidem impeditur tanquam à forma impossibili, pro sequenti verò ex libera voluntate Dei, nolentis eam conferre, nisi positus ponendis, v. g. condignà satisfactione, aut Sacramento poenitentiae vel alterius &c.

Hactenus in favorem sententiae constituentis Peccatum habituale mortale in privatione Gratiae; à qua tamen aliquatenus recedo, ut jam dicam.

§. IV.

Statuitur Verior Sententia.

526. DICO 2. Melius explicari Peccatum Habitualmente, prout praescindit à Mortali & Veniali, quod aliud non sit, quam actus peccaminosus praeteritus, cum negatione condignae satisfactionis, & gratuita condonationis. Ita communis RR. Pro cujus intelligentia & probatione,

527. Sciendum est, controversi inter Theologos in Materia de Justificatione, utrum Deus possit homini remittere & condonare peccatum absque vllà actuali infusione Gratiae, aut alterius boni impossibilis cum peccato, vocaturque *Condonatio extrinseca*. Negat cum quibusdam alijs P. Esparza; sed communior affirmat, quam & ego infra sequar. Huic communi Sententiae praedictae Sententia constituens Peccatum Habitualmente in privatione Gratiae adequatè, prout à Recentioribus defenditur: volunt enim, Deum non posse remittere peccatum mortale, quin destruat privationem gratiae, adeoque quin infundat Gratiam: censent itidem, dependentiam privationis Gratiae à peccato praeterito, non posse tolli, quin actu ponatur Gratia, cujus oppositum infinuavi in responsione ad primam objectionem, & inferius probabo. His suppositis evidens est, in horum auctorum principijs non posse dari Condonationem extrinsecam. Nostri verò Sententia & explicatio plenè subsistit, sive possit, sive non possit dari condonatio extrinseca: dum enim requirimus Negationem condonationis, praescindimus à condonatione intrinseca & extrinseca, & utriusque negationem requirimus, si

Gg 3

vtraque

utraq; condonatio possibilis est; si verò tantum intrinseca possibilis est, ejus solius negationem includimus iisdem terminis, ut patet. Est ergo ex hoc capite nostra explicatio sub terminis conclusionis præferenda.

§28. Probatur jam Conclusio. In illis omnibus & solis rectè constituitur Peccatum Habituale, in quibus fundatur moralis æstimatio; quâ homo post peccatum perinde habetur pro peccatore & reo pœnæ, ac odio digno, acsi actu peccaret, vel in peccato actualiter perseveraret: atqui fundamentum propter quod homo post transactum peccatum adhuc censetur odio dignus & peccator, aliud planè non est, nec clarioribus terminis concipi aut exprimi potest, quàm quod pro commissio peccato nec condignè satisfecerit, nec sit vlllo modo condonatum: ergo hæc requiruntur & sufficiunt. Minor probatur. Quamprimum aliquis certificaretur, Petrum pro peccato condignè satisfecisse, statim determinaretur ad judicandum, non esse ampliùs odio aut pœnâ dignum propter culpam præteritam, nec esse ampliùs habendum pro peccatore aut reo; hoc enim est de conceptu condignæ satisfactionis, ut eâ exhibitâ cesset titulus aversionis, nolente volente illo cui satisfit. Item si quis certificaretur, Petrum non quidem satisfecisse pro peccato, sed tamen illud fuisse ab offenso liberaliter condonatum, sive, quia in Petro producta est forma rediens illum dignum amore amicitie, sive quia sine tali dono intrinseco offensus cessit jure suo ad odium per solum affectum extrinsecum, qualis inter homines reperitur, & sufficit, quomocunque explicetur: si, inquam, aliquis de hoc certificaretur, determinaretur ad judicandum, quod Petrus non sit ampliùs adnumerandus reis: sicut si cui creditor condonat debitum, non venit ampliùs nomine Debitorum. Econtra, quamdiu Petrus intelligitur nec condignè satisfecisse, nec culpam illi esse liberaliter condonatam, perinde numeratur inter reos, ac numeratur inter debitores ille, qui mutuum acceptum nec solvit, nec est illi liberaliter remissum. Ergo sicut satisfactio condigna vel condonatio disjunctivè tollunt fundamentum æstimationis hominum, ut dictum est, ita utriusque negatio copulativè accepta præbet fundamentum æstimationis ejusdem.

§. V.

Solvuntur Objectiones.

§29. Objicies 1. Peccatum Habituale est quædam macula animæ: sed macula animæ debet esse intrinseca animæ, non minùs quàm pulchritudo: atqui privationes à nobis assignatæ non sunt intrinsecæ animæ: & quidem si privatio Gratiæ est aliquid positivum, non potest esse aliquid intrinsecum, quia nihil intrinsecum naturale vel supernaturale animæ repugnat cum Gratia, sicut cum Gratia repugnat privatio Gratiæ: ergo debet esse aliquid extrinsecum, nec

potest aliud assignari, quàm nolitio divina dandi Gratiam. Deinde negatio condonationis intrinsecæ aequè non est intrinseca, quia est nolitio condonandi.

§2. Distinguendo Majorem. Peccatum habituale est quædam macula Physica, nego, Moralis, & secundum æstimationem, concato Majorem, & distinguo Minorem: debet esse intrinseca physice, nego, in æstimatione, concato Minorem, & nego consequentiam. Non debet ergo aliter esse intrinseca, quàm sunt alie macule civiles, v. g. esse infamem, illegitimum, excommunicatum, proscriptum &c. quas denominationes certum est non esse à forma physice intrinseca subjecto denominato.

§30. Objicitur 2. Illud, in quo, & per quod durat peccatum præteritum, debet esse effectus illius peccati: atqui Negatio condignæ satisfactionis, non est semper effectus peccati præteriti; nam etiamsi homo post transactum peccatum non eliciat actum quo dicat: *Nolo satisfacere*; adhuc datur negatio condignæ satisfactionis, & durat peccatum habituale: ergo Negatio condignæ satisfactionis non est id, per quod durat peccatum præteritum. §3. Negando Majorem, cujus falsitas patet ex alijs instantijs. Votum emissum durat habitualiter & moraliter per negationem dispensationis, & tamen hæc negatio dispensationis non est effectus voti: eodem modo leges durant per negationem revocationis, quæ tamen non est effectus legis latæ, quæ esset, etiamsi nulla lex lata esset.

§31. Objicitur 3. Si Negatio condonationis constitueret peccatum habituale, sequeretur, quod esset terminus divinæ displicentiæ, seu odij quo Deus hominem odit: consequens est absurdum: nam illa negatio condonationis est ipsa divina nolitio condonandi, quæ vtiq; non potest esse terminus divinæ displicentiæ & odij.

Responderi potest primò, negando sequelam cum Arriaga. pluribus enim exemplis ostenditur, aliquid esse partem constitutivam causæ, & tamen non respici à relatione cujus est causa: sic approximatio constituit Causam ut expeditum ad agendum, & tamen non respicitur ab actione: absentia objecti est pars constitutiva objecti, & tamen non attingitur à desiderio, ut desiderium est. Ergo etiam dici potest, quod, licet negatio condonationis pro instanti A. sit pars constitutiva illius formæ propter quam Deus odio habet hominem, negando illi gratiam pro instanti B. non tamen hinc sequatur, quod ipsa negatio sit terminus odij, sed erit mera conditio, ut Deus nolit dare Gratiam propter peccatum præteritum.

Respondetur tamen meliùs 2. distinguendo sequelam: Negatio condonationis esset terminus odij, prout est pars alicujus totius complexi, ad quod impediendum tenebatur homo, & propter quod non impeditum displicet, concedo sequelam: esset terminus odij secundum se, vel

vel prout ex suppositione peccati, vñ cum peccato constituitur ius & titulum ad odium, nego sequelam. Declaratur in exemplo vulgari. Potest aliqua facies displicere & esse turpis, cuius tamen nulla pars secundum se sumpta sit turpis, nempe ob improprietatem partium ad invicem: sic etiam potest esse turpis concentus plurium, cuius tamen nullus cantus seorsim sumptus turpis esset: & tunc displicentia fertur in omnes partes quæ partes sunt huius totius: pari modo, & longe magis, poterit terminari displicentia Dei ad totum complexum peccati habitualis, adeoque etiam ad ipsam negationem condonationis, licet ipsa secundum se non displiceat, sed propter conjunctionem cum alia parte secundum se displicente.

121. Obijciunt 4. Illud non potest ingredi constitutionem peccati habitualis, per cuius oppositum non potest auferri macula habitualis: sed per condignam satisfactionem non potest auferri macula habitualis: ergo negatio condignæ satisfactionis non potest ingredi constitutionem peccati habitualis. Minor probatur. Nam condignæ satisfactio saltem pro mortali, est puro homini impossibilis: ergo quàm parum potest auferri macula per chymaram, tam parum per condignam satisfactionem. R. Me in Conclusionem adduxisse à Peccato Mortali & Veniali; pro Veniali autem potest condignè satisfieri in quorundam sententia, cui non debebat Conclusio præjudicare.

122. Caterum posset hic quæri, an, permissa interea impossibilitate satisfactionis condignæ etiam pro Veniali, adhuc dicendum esset, quod negatio condignæ satisfactionis ingredere constitutionem Peccati habitualis. Respondendo, in sententia admittente hypotheses impossibiles, eo modo quo communiter admitti solent in philosophia, posse & debere cum Card. de Lugo *disq. 7. de Pœnit. à n. 73.* admitti, quod adhuc ingrediatur. Probatur imprimis ab exemplo. Tamen aliqui actus intellectuales sint essentialiter veri, quia tamen per hypothesein impossibilem fingi potest, objectum aliter se habere, quàm affirmet actus, ideo asseritur, quod status objecti sit pars constitutiva Veritatis formalis: vnde ad casum nostrum subsumitur: atqui etiam per hypothesein fingi potest, hominem condignè satisfecisse pro peccato mortali, quo casu non esset peccatum habituale, etiamsi adhuc reliqua omnia manerent, nempe etiamsi esset peccatum præteritum, & negatio gratuita condonationis: ergo negatio condignæ satisfactionis est pars constitutiva peccati habitualis. Hinc patet etiam responsio ad instantiam de negatione chymaræ. Quid enim intelligis nomine Chymaræ? vel ponis speciem pro genere, & intelligis omne Ens rationis in genere, vel intelligis tale determinatum Ens rationis. Si primum: tunc distinguo: negatio chymaræ cuiuscunque, non est pars constitutiva peccati habitualis, con-

cedo: negatio chymaræ, quæ si daretur, tolleretur formaliter titulum odij, nego. Si dicas secundum, nego paritatem inter negationem chymaræ & condignæ satisfactionis, quia chymara non est tale ens rationis, cuius existentia formaliter tollit titulum averfionis. Satisfactio autem est Ens rationis cuius existentia formaliter tollit titulum averfionis.

123. In solutionibus hætenus exhibitis sæpius transmissi, quod Privatio Gratiæ consistat in aliquo positivo, & quidem in Decreto Dei nolendi dare Gratiæ. quid reipsa dicendum sit, est quæstio magis vniuersalis, & à Philosophis tractatur. Placet tamen referre, quod, etiam P. Martinus Esparza (quem honoris causâ specialiter adduco) in libello de Actibus Humanis satis clarè insinuat, omnem privationem identificari cum aliquo positivo, & hanc esse ejus mentem testentur ejus discipuli, nihilominus in libello de Justificatione, quem tribus annis ediderat ante libellum de Actibus Humanis, cum agit de Peccato Habituali, prolixè probet, constitutum peccati habitualis vltra peccatum præteritum non posse esse aliquid positivum, neque creatum neque increatum, sed debere consistere in pura privatione. Dabo illius doctrinam in compendio. Imprimis ergo longâ & eruditâ inductione probat, quod non possit assignari vllus effectus positivus, nec intrinsecus, nec extrinsecus, relictus à peccato actuali, per quem compleatur Peccatum Habituale. Deinde ex instituto probat, hoc vltimum complementum non posse esse aliquem actum divinum. Non quidem, inquit, potest esse notitia & scientia Dei, quia hæc secundum se permanet eodem modo ante & post delictum peccatum. Sed neque odium Dei & voluntas puniendi complet formaliter & immediatè peccatum in ratione Peccati Habitualis. Quia actus divinæ voluntatis sunt similiter æterni, & æqualiter adsunt secundum quamlibet temporis differentiam, si secundum se præcisè considerentur, ideoque non possunt diversimodè quidquam denominare aut afficere, pro alio, & alio tempore præcisè in genere Causæ formalis, sed solum adiungendo aut removendo aliquid in genere Causæ efficientis, quatenus pro vno tempore causant vnum effectum, & pro alio alium, id est, quatenus volunt aut nolunt, exequuntur aut suspendunt aliquid vel essentialiter determinatum ex se ad vnum tempus, & repugnans vt sit pro alio tempore, vel quod est similiter determinatum & repugnans respectu temporum aliorum. Deinde vltima formalis differentia hominis mali, immundi, & abominabilis, ab homine bono, mundo, ac diligibili per amorem appetitativum, non potest constitui formaliter ac immediatè per vllum actum aut prædicatum divinum. Quia omnis actus atque omne prædicatum divinum, essentialiter est ipsa bonitas, ipsa mundities & pulchritudo, ipsaque æstimationis. Repugnat autem malum in ratione mali compleri formaliter per

ter per essentiam munditiei ac pulchritudinis in ratione immundi ac fedi &c: Hæc ille, quæ deinde etiam inserta sunt Tomo. I. lib. 5. q. 5. ar. 6. ubi concludit his verbis: *Necesse igitur est, peccatum compleri in ratione habitualis per aliquid privativum.* In quibus clarè contradicit Recentioribus, arbitrantibus se in identificandis privationibus cum actu divino, doctrinam hujus auctoris ad vnguem sequi.

CONTROVERSIA II.

De Peccato Originali.

§. I.

Quædam faciliora præmittuntur.

335. **Q**uaritur 1. Vtrum posterius Adami peccaverint in Adamo per solum actum internum Adami, quo consensus in eum fructus prohibiti, ita ut etiam si actus externus comestionis secutus non esset, adhuc à posteris contractum esset peccatum Originale: vel an peccaverint in Adamo per actum internum ut conjunctum actui externo, ita ut hoc deficiente Adamus posteris non nocuisset per actum internum, tempore præcedentem.

336. Respondetur, longè verius, & fidelium sensui conformius esse, quòd antecederet ad actuale comestionem, nondum nocuerit Adamus Posteris per solum actum internum, quamdiu eum revocare potuisset. Colligitur ex S. Scriptura. *In quocunque die comederis:* quæ verba non fuissent verificata per solum actum internum. Sanè, non persuadeo mihi, quòd, si Deus voluisset voluntates posterorum alligare actui interno Adami, independenter ab actu externo, quòd, inquam, elegisset actum qui ex natura sua consummaretur exterius, sed alium qui ex natura sua consummaretur interius.

337. **O**bjicies. Si non peccavimus in Adamo per actum internum, antecederet ipsum actum externum, tunc neque per accessum actus externi peccavimus in illo: quia accessus actus externi ad internum non auget malitiam. Responderi potest dupliciter. Primò, non omne quod intrinsecè constituit Peccatum originale, seu, quod requiritur ut illud contrahamus, non omne illud, inquam, debere in se continere formalem malitiam: nam ad contrahendum peccatum Originale requiritur, ut quis non solum generetur, sed ut descendat ex semine Adæ per naturalem propagationem & generationem, quæ propagatio est utique posterior peccato Adami, nec in se continet formalem malitiam: ergo pari modo poterat Deus velle, ut actus internus non noceret posteris, nisi ut consummatus exterius: & ita ferè respondet P. Arriaga. Responderi potest 2. Deum alligasse nostras voluntates voluntati Adami, non quidem illi, quæ tem-

pore præcessit comestionem actualem, & quæ potuisset ante comestionem retractari, sed illi, quæ actualiter imperaret comestionem, ad quam Deus eodem decreto obtulit suum concursum, adeoque fuit ille actus impossibilis cum negatione comestionis, neque revocabilis ante comestionem, aut in ipsa comestione, ut patet. Simile quid dicam actus de efficacia Sacramenti Circumcisionis, ut conjuncta cum actu interno meritorio de congruo parentum.

338. **Q**uaritur 2. Quanto tempore dixerit illa lex lata Adamo, de non comedendo fructu, ita ut si comederet intra illud, totum humano generi noceret (excepta excipienda R. V. illo verò elapso non noceret. 3. Ex Sacra Scriptura nullum terminum colligi posse, sed potius quòd indefinitè sit lata, adeoque tamdiu dixerit, quamdiu non fuerit revocata. An autem Deus aliquando ante mortem Adami fuisset revocaturus, si Adamus diutissimè præceptum servasset, non nisi divinando asseri potest. Hoc tamen

Quaritur 3. Si Abel, Cain &c. fuissent nati ante lapsum Adami, vtrum labente postmodum Adamo contraxissent peccatum Originale? 3. Negative, quia quando concepti fuissent, accepissent Justitiam Originalem, hæc autem de mel accepta non amittitur nisi ex propria culpa. Verum hinc

339. **Q**uaritur 4. & difficultius. Si Abel natus cum Justitia Originali, genuisset filios post lapsum Adami, an hi nepotes Adami nati & concepti essent cum justitia Originali, vel potius cum peccato originali. P. Adamus Tannerus pro certo supponit, quòd fuissent contractum peccatum originale. P. Arriaga e contrario docet, longè probabilius esse, quòd non fuissent contracturi. Videamus utriusque partis argumenta in re dubia.

Argumentatur P. Tannerus hoc modo. Omnes illi sunt obnoxij peccato originali, qui nascuntur seu immediate seu mediatè ex Adamo peccatore & pravificatore præcepti de non comedendo fructu arboris scientiæ boni & mali. Sed illi nepotes essent hujusmodi: nam tunc primum dicuntur & denominantur mediatè nati ex Adamo ut Avo, quando nascuntur immediate parentibus, sed dum nascerentur immediate parentibus, Adam esset pravificator, ut posuit in casu quæstionis: ergo nascerentur ex Adamo pravificatore.

340. Hoc argumentum, quod magnam vim facit in modo loquendi, retorquet P. Arriaga, & inde pro se argumentatur hoc modo. Imò illi nepotes non essent geniti ex Adamo peccatore, sed potius iusto & sancto. Nam causa mediata & remota non dicitur causare, nisi precise ratione causationis mediata, quam excludit in causam immediatam: atqui Adamus quando genuerat causam immediatam, hoc est, summi filium Abel, erat sanctus & innocens, ut fingitur in casu.

in casu: Ergo. Ceterum hæc retorſio æquè parum ſtringit: clarum enim eſt, quòd hæc denominatio: *genuiſſe Nepotem*, non compleatur ad æquæ & vltimò per generationem filij: hæc enim poſſet eſſe, quin naſceretur Nepos.

541. Confirmat Arriaga argumentum, ex humanis tam phyſicis quàm moralibus, quibus probabiliter debemus dicere, Deum ſe accommodaſſe in decreto de peccato originali. Etenim ſi Petrus v. g. natus ſit à parente adhuc nobili, ideoque retineat adhuc ſuam nobilitatem, poſtquam parens ob aliquod delictum infamis redditus, à fortiori filius Petri retinebit eandem nobilitatem. Ratio, inquit, à priori eſt, quia non videtur quidquam à cauſſa remota, niſi vitium tranſiſſe per medium. In phyſicis autem eadem veritas oſtenditur: etenim ſi avus meus primum acquiſivit morbum poſtquam meus parens natus erat, non poterit ego vi generationis morbum illum acquirere, quamvis à meo parente genitus ſim, poſtquam avus contraxit eum morbum, nec ullus dicit, tunc me generatum eſſe ab avo morboſo. Ita Arriaga.

542. Contra hanc Confirmationem argumentor tum ex moralibus, tum ex phyſicis. Ex Moralibus hac ratione. Si Deus per omnia ſe accommodaſſet humanis, ſequeretur, quòd ſi Abel innocens natus ab Adamo, hoc eſt, ante lapſum Adami, ſi, inquam, duxiſſet uxorem ſuam ſororem, quam Adam genuiſſet poſt lapſum, quòd filij inde nati non fuiſſent concepti in peccato originali, conſequens eſt contra ipſum Arriagam, nam medium ſaltem parziale, eſſet verè vitiatum. & quis dicat, quòd ſi Beatiffima Virgo ſine labe originali concepta concepiſſet filios ex Joſepho, quòd, inquam, iſti non contraxiſſent peccatum originale? neque ad huius tranſuſionem intereſt, Marce an Pater infectus fuerit. Sequela verò probatur. Nam in humanis filij naſcuntur nobiles (niſi ſpecialis lex obſtet) modò poterit retineat nobilitatem, etiamſi mater non ſit ejuſdem nobilitatis. Sequeretur 2. quòd nos non deberemus concipi in peccato originali, ſi noſtri parentes jam ſint ab illo liberati: ſi enim aliquis naſcatur illegitimus ob vitium parentis, ſi deinde legitimatus fuerit, illius filij omnes naſcuntur legitimi, non obſtante vitio parentis aliquando in me tranſuſo.

543. Ex phyſicis argumentor hoc modo. Si Deus ſe accommodaſſet phyſicis tranſuſionibus morborum, ſequeretur, quòd Adam non poſſet tranſfundere originalem labem in Abelem, conceptum quidem poſt lapſum Adami, ſed jam per miraculoſam juſtificationem ab eo lapſu ſanati: conſequens eſt erroneum. Sequela probatur. Si enim parens quantumvis laborans podagra, lepra, morbo caduco, calculo & quibuscumque morbis ex ſe contagioſis & hæreditarijs, ſi, inquam, ab illis miraculoſè liberaretur radicans antequam filij conciperentur, non eſt, quare

filij inde naſcitur ſibi quidquam de contrahendis à parente morbis illis timerent. Nihil ergo evidenter probavit Arriaga.

544. Magis ergo placet Sententia P. Tanneri. Ratio autem eſt, quia lex fuit lata in ordine ad omnes poſteros Adami, quibus expediebat, ut eorum voluntates alligarentur voluntati Adami immediatè, quomodocunque ſe haberent parentes intermedijs. Probatur inde: quia ſi Cainus eſſet natus ex Adamo innocente, & perpetuò manente in innocentia, etiamſi deinde Cainus ſexcentis peccatis originalem juſtitiam amiſſiſſet & ſædatus fuiſſet, adhuc filij ejus nati fuiſſent in Juſtitia Originali. Econtrà, etiamſi non ſolùm Beata Virgo, ſed etiam B. Joſephus ſine peccato originali concepti fuiſſent, & deinde filios genuiſſent, adhuc filij concepti fuiſſent cum originali culpa. Ratio vltimata eſt, quia generationes intermedia tantùm conſiderantur ut formæ denominantes filios poſteros Adami, ad quod nihil facit vel innocentia vel perverſitas parentum.

§. II.

De Alligatione Voluntatum Poſteriorum Voluntati Adami.

545. **Q**uæritur 1. An poſſit vnus voluntas ita alligari voluntati alterius, ut in æſtimatione morali perinde ſit in ordine ad certos effectus, acſi ipſe vellet, quidquid vult alter in certa materia.

Dicendum, Deum poſſe ita conſtituere voluntatem vnus in alterius voluntate, ut ita Quæſito poſitum eſt. Probatur. Poſſet Magiſtratus humanus conſtituere voluntatem pupilli in voluntate tutoris, & voluntatem minorennis in voluntate curatoris, & filij fam: in voluntate patris fam: & voluntatem adoptati in voluntate adoptantis, & voluntatem impuberis in voluntate teſtatoris, quoad Subſtitutionem Pupillarem &c. ut in certis actionibus obligetur prior per voluntatem poſterioris: ergo etiam, & multò magis poterat Deus conſtituere voluntatem poſteriorum in voluntate primi parentis, in ordine ad derivandam Gratiam vel privationem Gratia, ita ut in æſtimatione morali perinde ſit, acſi ipſi poſteri illam actionem exercuiſſent. Probatur Conſequentia. Non minùs Deus eſt Dominus voluntatis noſtræ, & etiam actionum internarum & liberarum, atque eſt Reſpublica voluntatis & bonorum ſuorum ſubditorum.

546. Dices: Magiſtratus humanus non poſteſt ita conſtituere voluntatem vnus in voluntate alterius, ut per huius peccatum etiam prior cenſeatur peccare, & eſſe pœnâ dignus: ergo inſtantia non eſt ad rem. Concedo antecedens, Nego Conſequen. Nam ideo illud non poſteſt, quia

H h

quia Magistratus non habet in sua potestate & dominio actiones liberas internas subditorum : at verò Deus habet, ita quidem, ut operationes bonas possit prædefinire, malas autem permittere & indirectè procurare : nec enim Deus obligatur ulli ad dandam gratiam efficacem, sed cuiusque & quodcumque hanc confert, semper est beneficium speciale : quapropter nemo potest conqueri, si ejus voluntas constituatur in voluntate alterius, præsertim si major spes & probabilitas adsit, quòd alter esset benè operaturus, sicque suo subdito profuturus, quàm sperari possit ab ipso subdito.

547. Queritur 2. Vtrum defacto Deus ita transfuderit voluntates posterorum in voluntatem Adami, ut hoc observante præceptum de non comedendo fructu Scientiæ Boni & Mali, omnes posterii conciperentur sancti, & cum innocentia originali, hoc est, perfectà subjectione partis inferioris superiori, & cum immortalitate &c. econtra verò eo non observato conciperentur cum privatione Gratiæ, propter peccatum Adami, perinde ac si illud in propria persona & propria voluntate ac libertate commisissent.

Respondendum est affirmativè. (exceptà semper Matre Dei) Nam licet P. Oviedo referat non paucos, quasi hoc negassent, eò quòd dixerint, Adami peccatum non fuisse posteris voluntarium, reipsà tamen non credo quemquam negare posse, qui in posteris peccatum originale agnoscit : quia ne quidem concipi aliter potest, nisi supposità hujusmodi alligatione voluntatum. Probatur autem non solum testimonijs Scripturæ, sed etiam Authoritate Patrum. Scripturæ quidem. Job. 14. *Quis potest facere mundum, de immundo conceptum semine. Psal. 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me Mater mea. Osee 7. Ipsi verò, sicut Adam (id est, in Adamo, ut notat S. Hieronymus) transgressi sunt pactum meum, ibi (id est in paradiso) prævaricati sunt in me.* Ad Rom. 5. *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes prævaricati sunt.* & paulò post, *per unius delictum in omnes homines in condemnationem &c.* sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi. 2. ad Cor. 5. *Si unus pro omnibus mortuus est : ergo omnes mortui sunt.* Sanctorum PP. verò autoritate : S. Augustinus de peccatorum meritis & remissione : c. 10. *Manifestum est, inquit, alia esse cuique propria peccata, in quibus hi tantum peccant, quorum peccata sunt, aliud hoc unum, in quo omnes peccaverunt, in quo omnes illi unus homo fuerunt.* hæc S. P. sæpius alibi hoc ipsum repetens, quòd parvuli fuerint unus homo cum Adamo, & sic in illo peccaverint.

S. Basilius hom. 1. de laudibus jejuniij : *Quia inquit, non jejunavimus in primo parente, ideo exulamus à paradiso.*

S. Ambrosius de fide resurrect. *Lapsus inquit, in Adam, effectus de paradiso in Adam, transitus in Adam.*

548. Dices. S. Paulus ait, nos per obedientiam Christi constitui justos, sicut per inobedientiam Adami constituimur peccatores : atqui nemo dicit, quòd nos in voluntate Christi excuserimus obedientiam : ergo neque in voluntate Adami peccavimus. R. Negando præter omnimodam, quam nec S. Paulus asserere potuit : certum enim est, singulos homines habere peccatum originale cuius proprium : certum itidem est, à peccato Adami provenire, quòd in conceptione careamus Gratià sanctificatrice : ergo non habemus singuli ex obedientia Christi meritum, ut concipiamur in gratia, alioquin haberent simul Gratiā & peccatum originale. S. Paulus itaque voluit dicere, quòd sicut omne nostrum peccatum, tam originale quàm personale, debemus aliquo modo inobedientiæ Adami, omnem nostram justitiam debeamus meritis & obedientiæ Christi.

549. Queritur 3. Vtrum simpliciter & absolute expediens fuerit, & optabile humano generi, Adamum constitui caput omnium posterorum in ordine ad transfusionem Gratiæ. R. Affirmativè. Non est autem questio, utrum hoc optabile fuerit, supposità scientiæ conditioni Dei de lapsu Adami futuro : nam esto sub hac hypothesi fuisset cuius optabilius relinquere propriam electioni & optioni liberæ, hoc tamen in præsentem non queritur, sed, quid nullà factà hujusmodi hypothesi optabilius fuerit : sicut, licet reprobus Christianis, factà suppositione quòd essent damnandi, si baptizarentur & venirent ad ætatem adultam, optabilius fuisset non venire ad ætatem adultam, immò & non baptizari, absolute tamen erat optabilius venire post baptismum ad ætatem adultam.

Probatur ergo Conclusio, advertendo, quòd Deus non fuerit ullà lege, hoc est, ullà exigentiâ rerum necessitatus, ad elevandum hominem ad finem supernaturalem : quin, etiam si eum voluisset elevare, non fuit tamen ullà lege costrictus, ut ipsum præveniret Justitiā originalem, hoc est, perfectà subjectione partis inferioris, sicut defacto homo quantumvis elevatus, habet tamen intrinsicam rebellionem, quæ licet defacto sit effectus & pœna peccati originalis, absolute tamen est fundata in ipsa naturali constitutione hominis, ut alibi declarabitur.

551. Ulterius advertendum est, quòd homo ex naturalibus principiis nullo modo poterit sperare elevationem ad finem supernaturalem : quin, etiam supposito quòd esset elevandus, non potuit ullà probabilitate sperare, quòd singuli essent constituendi in illo perfectissimo statu, quo fuit constitutus Adamus, sed probabilius fuisset

fuisse, homines posteros esse permittendos ordinario cursui rerum & caularum secundarum, quæ modis innumerabilibus variari possunt, & deficere, ut patet.

552. Hinc autem sequitur, quod antea denter ad omnem hypothesein alicujus miraculi, respectu nullius ex posteris Adami fuerit tam probabile, quod esset permansurus in innocentia, quam fuit probabile de ipso Adamo, utpote cum nullus ex posteris potuerit habere probabilem spem, quod ipse esset in tam perfecto statu collocandus, sicut fuit Adam immediate creatus à Deo: nam causæ secundæ sunt innumeris deflectionibus & impedimentis obnoxia. His observatis,

553. Probatur Conclusio. Illud est homini simpliciter optabile præ opposito, quod præ opposito affert illi majorem spem & probabilitatem consequendi ultimi finis, & perfectæ felicitatis: atqui hoc quod est, voluntates posterorum transfundi moraliter in voluntatem Adami tam perfectè constituti, afferebat majorem spem & probabilitatem consequendæ perfectæ felicitatis, quam si non transfunderentur, ut declaratum est. Ergo &c.

554. Dices. Beatissimæ Virgini fuit optabilis, non inclusam fuisse in pacto, & tamen de illa videtur procedere totus discursus factus. Antecedenter ad omnem hypothesein, quod esset eligenda in Matrem Dei, fuisse illi optabilis includi. Ceterum in pacto inito cum Adamo, non oportebat includi illam personam, quæ esset futura Mater Dei, si quæ esset futura, & consequenter sub hac hypothese non fuit optabilis Beatissimæ Virgini, includi. Ratio est, quia dignitas Maternitatis Dei exigebat, ut majoribus donis cumularetur, & ad omnes operationes præveniretur, quam primus homo, sicut de facto Beatissima Virgo præventa fuit. quapropter in tali Persona potius verificatur oppositum, nempe quod optabilis illi fuerit non fuisse inclusam, ut iterum declarabitur in Tract. de Incarnat.

555. Hinc jam reddi potest ratio, quare non possit transfundi voluntas vnius in voluntatem alterius pro illo statu & tempore, quo quis ipse est potens & expeditus ad operandum circa illud objectum in ordine ad quod fieret transfusio. Sequeretur enim, quod talis posset simul velle contradictoria, vnum moraliter, nempe in voluntate alterius, alterum physicè, voluntate propria: atqui non minus repugnat, ut quis in ultimatione morali simul velit contradictoria, quam ut id physicè velit efficaciter. dico: efficaciter: nam sine efficacia potest utique pupillus velle oppositum illi, quod vult tutor. Verum, quidquid sit de possibili, certè non esset expediens ita transfundi; Ratio est, quia talis

transfusio tantum posset nocere, non autem prodesse. Vel enim ille, cujus voluntas transfunderetur in alterum, operaretur Bene circa tale objectum, vel Malè. Si bene, tunc transfusio posset nocere, non prodesse, quia alter posset malè operari & sic noceret; non autem prodesse si bene uterque operaretur, non enim conveniens est, ratione alienæ voluntatis mihi aliquid tribui, & non potius ratione propria, si æque bene operor. Sin verò malè operaretur qui subiectus est, & alter cui subiectus est, bene, alterius bona operatio etiam non deberet prodesse, quia operatio propria semper est fortior & pravalet, ut bene notavit Arriaga.

556. Hinc ulterius ratio reddi potest, quare in Angelis non fuerit facta talis transfusio. Omnes enim sunt immediate producti à Deo, & quidem simul, ac simul etiam proximè dispositi ac præventi proportionis auxilijs, juxta cuiusque perfectionem, & expediti ad amandum Deum, illique obediendum per proprium actum.

§. III.

In quonam consistat Peccatum Originale.

557. Prima Opinio Catholicorum (omitto referre errores hæreticorum) fuit Gregorij Ariminensis & Okami in 2. dist. 30. & 31. Peccatum originale aliud non esse, quam fomitem peccati, quem vocavit morbidam qualitatem, ex pravis qualitatibus carnis contractam. Conatur P. Tannerus mitigare hanc sententiam, quasi hi auctores solum voluerint, hanc qualitatem esse ipsum materiale peccati Originalis, formale verò esse ipsam destinationem ad pœnam propter illam qualitatem morbidam, & per baptismum quidem non tolli ipsum materiale, tolli tamen ipsum formale. Causam hujus qualitatis aliqui dixerunt fuisse pomum, alij afflatum venenatum serpentis, alij ipsum actum peccaminosum, alij denique Deum. Quæ omnia ejusmodi sunt, ut in ijs rejiciendis nemo debeat occupari.

558. Secunda Sententia est Pijij Contr. 1. de peccato orig. & Catherini Tract. de sine hom. Peccatum originale aliud non esse, quam peccatum Adæ posteris imputatum; unde intulerunt, peccatum originale non dividi in plura singularia, singulis hominibus respondentia. Verum sub his terminis non potest defendi post Trid. vbi sess. 5. can. 3. definitur, Peccatum originale inesse cuique proprium, & sess. 6. c. 3. propagatos ex Adamo propriam injustitiam contrahere.

559. Tertia Sententia est Rosenfis, Altisiodorensis & Durandi apud Salas, peccatum Originale esse Concupiscentiam non secundum se solam (hæc enim non meretur nomen peccati, ut ex Trid. constat) sed habere se tanquam materiale

teriale peccati originalis, & hoc pro formali dicere reatum pœnæ. Verùm hæc sententia non explicat aut resolvit quod quaritur, nempe in quibusnam Entitatibus vel privationibus consistat peccatum originale, quæ questio de ipso reatu formari potest.

560. Quarta Sententia est P. Vasquez d. 132. c. 7. n. 36. qui asserit, Peccatum Originale consistere in privatione Gratiæ, quatenus hæc est vitium Naturæ, non Operationis aut personæ propter Operationem. Hæc tamen Sententia videtur peccare in modo loquendi, etsi fortasse reipsa non differat ab alijs, constituentibus peccatum originale in privatione Gratiæ. Omne enim peccatum est vitium Personæ, propter aliquam operationem displicentem Deo, & ab eo prohibitam sub interminatione pœnæ: sed peccatum Originale est propriè dictum peccatum: ergo &c. Verùm quidquid sibi velit hæc sententia,

Dicendum est, juxta ea quæ suprà de peccato habituali dicta sunt, Peccatum Originale consistere in peccato Adami cum negatione condonationis respectu posterorum, qui includebantur in pacto, præcedendo à condonatione intrinseca & extrinseca.

561. Consistit hæc Conclusio tam cum sententia docente, quòd B. Virgo non solum fuerit immunis ab ipso peccato Originali, quatenus in primo conceptionis instanti fuit prædita Gratiâ sanctificante, sed etiam à debito illud contrahendi, quàm etiam cum Sententia docente, quòd B. Virgo non contraxerit quidem peccatum Originale, contraxerit tamen debitum proximum, ut consideranti statim apparet.

562. Confirmatur Conclusio ex eo, quòd Baptismus destruat Peccatum Originale: sed baptisimus nihil aliud producit pertinens ad sanctificationem hominis, quàm Gratiâ sanctificantem: ergo Gratiâ sanctificans opponitur formaliter & privativè peccato originali: ergo privatio Gratiæ est pars constitutiva peccati Originalis. Major probatur ex Concilio Milevitano can. 2. ubi hæc habentur. *Parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.*

563. Objici possit primò, pro tertia Sententia superius relata, S. Augustinus, qui non semel, sed pluribus in locis (ut videre licet apud Salas) docet, peccatum originale dicere pro materiali ipsam Concupiscentiam, & pro formali reatum pœnæ. R. Mentem S. Augustini eandem esse, quæ fuit S. Thomæ q. 82. a. 3. in C. ubi S. Augustinum interpretatur, & dicit, quòd privatio originalis Justitiæ, per quam voluntas subdebatur Deo (scilicet per Gratiâ & Charitatem)

est formale in peccato originali: omnis autem alia inordinatio virium animæ, se habet in peccato originali sicut quiddam materiale. Adverto, quòd dicat: *sicut quiddam materiale*: non quia originale importat in recto, sed in alio sensu, nempe, si comparentur inter se duo effectus causati à peccato Adami in posteris, qui sunt: concupiscentia, & privatio Gratiæ; inter hos habet se concupiscentia tanquam materiale quid respectu privationis tanquam formæ, hoc est: concupiscentia est indifferens ut conjugatur vel cum gratia, vel cum privatione Gratiæ. Adhuc in alio sensu, quem magis indicat S. Thomas, potest dici, quòd concupiscentia se habeat sicut materiale peccati, & privatio Gratiæ sicut formale. Duo enim prædicata inveniuntur in peccato actuali, conversio ad creaturam, & aversio à Deo: primum est materiale peccati, quia, ut S. Augustinus ait, converti ad creaturam, secundum se non est peccatum, quia amare bonum non est malum, sed aversi à majore bono est malum, & idcirco Aversio à Deo est formale peccati. Itaque Concupiscentia est habitualis conversio ad Creaturam, Privatio Gratiæ est habitualis aversio à Deo: sic habent se ad invicem sicut materiale & formale peccati. Cæterum non est contrarium S. Augustino, quòd successu temporis magis magisque conati sint DD. conceptum Peccati originalis explanare; nam libro de moribus Ecclesiæ sermonem institutus de peccato orig: *Peccato antiquo, inquit, nihil est ad prædicandum promptius, nihil ad explicandum difficilius.*

564. Objicies 2. Privatio Gratiæ est pœna peccati: ergo non potest esse pars constitutiva illius. R. privationem Gratiæ esse pœnam peccati prout ab Adamo, & in Adamo commissi, & hujus non est constitutiva, quia peccatum ab Adamo & in Adamo commissum esse, plus non dicit, quàm: Debitum proximum contrahendi peccatum originale proprium; hoc autem aliud non est, quàm, Adamum peccasse, & voluntates posterorum illius volutati fuisse alligatas: cum hoc verò stat, quòd sit pars constitutiva ipsius peccati Originalis, quæ talis, hoc est, peccati Adami et moraliter perseverantis in posteris.

565. Objicitur 3. Si peccatum originale consistet in privatione Gratiæ, hoc ipso etiam consistet in privatione cæterorum bonorum, quæ includebat Justitia Originalis: atqui non consistit ne partialiter quidem in horum privatione: Ergo nec in privatione Gratiæ. Sequela probatur, quia non est major ratio de vna parte constitutiva illius Justitiæ Originalis, quàm de altera. Minor etiam probatur, quia vna pars constitutiva illius Justitiæ erat subordinatio partibus inferioribus ad superiorem, & immortalitas: atqui negatio hujus subordinationis (quæ aliud non est, quàm Concupiscentia) item mortalitas non

non sunt partes constitutivæ peccati Originalis.

566. R. Negando sequelam: quin potius oppositum probatur, à posteriori & à priori. A posteriori quidem hoc modo. Si Concupiscentia esset pars constitutiva peccati originalis, sequeretur, eà sola ablata, positis omnibus alijs, non maneretur peccatum originale: consequens est falsum: si enim Beatissima Virgo caruisset in primo instanti Conceptionis Gratia sanctificante, in omnium sententia contraxisset peccatum originale, etiam si caruisset omni concupiscentia & tunc. Probatur etiam à priori. Nam extinctio concupiscentiæ & Immortalitas non sunt formæ justificativæ, nec habituales conversio ad Deum: quapropter stare possent cum habituali aversione ab eodem: ergo cum peccato habituali. oppositum verificatur de Gratia habituali.

567. Obijciunt 4. Si Privatio Gratiæ, quæ est pena peccati Adami, esset in nobis peccatum, sequeretur, quod si ex Adami obedientia fuisset in nos derivata Gratia, tanquam præmium illius meriti, sequeretur, inquam, quod tunc Gratia sanctificans esset etiam in nobis meritum: cur enim privatio Gratiæ habeat rationem demeriti, seu peccati, & non forma opposita, nempe Gratiæ, habeat rationem meriti, cum non minus in nos derivaretur pro obedientia, quam privatio per inobedientiam? R. Negando sequelam & paritatem: pro declaratione disparitatis advertito, quod aliud sit, quærere: an per alligationem nostrarum voluntatum voluntati Adami, possimus inde moraliter denominari observantes & promerentes Gratiam, & hoc ultro concedo; non enim fuit nostra voluntas transfusa in Adamum præcisè ad peccandum, sed etiam ad merendum: & aliud est quærere: An hoc quod est: Adami meritum esse meritum nostrum moraliter, deberet compleri per ipsam Gratiam, sicut Adami peccatum, ut fiat moraliter nostrum peccatum, debet compleri per privationem Gratiæ, & hoc est negandum. Disparitas est desumenda ex natura meriti, & natura Peccati. Natura meriti est ejusmodi, ut semel positum meritum, licet per peccata subsequenter mortificetur, nunquam tamen omnino extinguatur, quin reviviscere possit, ut dicetur in Tract. de Pœnit: Peccatum vero commissum est omnino debile, ut nunquam reviviscere possit: ergo ut habitualiter durer, debet durare per negationem extinctionis, quæ proinde negatio est pars constitutiva peccati habitualis: at verò nulla ejusmodi pars constitutiva requiritur ad hoc, ut meritum semel positum perseveret, sed sufficit esse semel positum. Quomodo autem mortificetur, & reviviscat, loco indicato dicitur.

568. Obijci potest ultimum, ad probandum, quod vel omnino non detur Peccatum originale, vel non sit peccatum propriè dictum. Si daretur

peccatum Originale, & esset peccatum propriè dictum, sequeretur, quod homines non possent licitè dare operam generationi: consequens est hæreticum, jubente Apostolo reddi debitum. Sequela probatur. Quia homo generando esset causa peccati alieni, & quidem peccati mortalis, immediatè ponendo partem constitutivam, nempe propagationem ab Adamo, quod est contra Charitatem. R. Negando sequelam; cujus falsitas dupliciter ostendi potest: primò, quia ut patebit ex dicendis, incomparabiliter melius est infanti, concipi cum peccato originali, quam omnino non concipi. Velenim infans perveniet ad ætatem adultam, vel non perveniet: si perveniet, habebit potestatem procurandi justificationem, & attingendi ad æternam felicitatem. Si non perveniet, vel certè si perveniet quidem, sed decedet cum peccato originali solo, tunc adhuc melius est, ita decedere quam omnino non existere, ut infra dicemus. vel denique liberabitur ab originali, quæ liberatio est facilis, & tunc nullum damnum, sed maximum lucrum habebit ex generatione: non est ergo contra, sed magis juxta Charitatem, dare operam generationi, & manifestè verificatur nostra regula Moralitatis, quod etiam stante peccato originali, expediat licere dare operam generationi. Secundo, declaratur à pari. Nam ne quidem ipse peccans tenetur impedire inceptionem peccati habitualis in ratione *habitualis*, supposito peccato actuali, quia non tenetur immediatè agere pœnitentiam post commissum peccatum. ergo multò minus tenentur alij homines impedire peccatum originale, quod etiam est habituale, supponens actuale commissum in Adamo, in quantum infans erat moraliter vnus homo cum Adamo.

§. VLTIMVS.

Quam Penam sustineant Infantes decedentes cum Peccato Originali.

569. Certum est, parvulos non baptizatos etiam resurrecturos à mortuis, dicente Apostolo: Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. 1. Cor. 15.

Quæritur primò, quo loco sint parvuli illi tunc destinandi. Quidam, ut Bellarminus, Tannerus, volunt esse includendos loco subterraneo obscuro; idque videntur colligere ex quibusdam locis SS. Patrum, præsertim S. Augustini. Alij, ut Suarez, Lessius, Salmeron, Salas, Comptonus, volunt esse collocandos in superficie Terræ, inque loco valde amæno. Immo P. Salas existimat, quod se essent recreaturi natando per aquas sine periculo submersionis, cum sint futuri immortales. Alij, & quidem communius, tradunt, quod sint quidem inhabitaturi locum

Hh 3

subterra-

subterraneum supra infernum, non tamen obscurum, sed lucidum totum, eò quòd ipsa terra, teste S. Thomà cum Magistro sentent. sit futura tota pelucida instar Crystalli: in eo ergo loco habebunt satis spatij, ad obambulandum, colloquendum &c. Fundatur hæc vltima opinio in eo, quòd terra tota sit aquis tegenda: est autem incredibile, quòd illi parvuli deberent per totam æternitatem natare: neque enim debet in illis fingi donum levitatis.

570. Quòd autem locus ille non sit futurus obscurus, bene probat Arriaga. esset enim gravissima violentia & molestia, nec videre posse, nec se movere huc potius quàm illuc, ad hunc potius quàm illum accedendo. Confirmatur ab eodem. Si Deus noller illis concedere vsum sensuum, ad quid eos excitasset à mortuis? Beati enim ad gaudium, damnati verò ad pœnam vtuntur sensibus. Addit insuper, vel illorum infantium animabus separatis statim, vel post generalem resurrectionem, Deum daturum notitiam alicujus idiomatis, quo inter se vtantur. Retuli hæc, vt appareat, quousque liceat in hac materia divinare.

571. Queritur 2. Vtrum illæ animæ patiantur aliquam pœnam sensus, & eandem sint passura post resurrectionem per totam æternitatem. In hoc puncto ingerit difficultatem auctoritas S. Augustini *Serm. 14. de Verb. Apostoli*, qui dixit, parvulos ituros in ignem æternum, & combustionem æternam.

Dicendum tamen est cum recepta jam sententia, eos non passuros pœnam sensus. Ita post Magistrum S. Thomas, q. 5. de Malo. Scotus, Bonaventura, Richardus, Durandus, Dominicus Sotus, & plures antiqui: videturque aliquibus definitum in cap. *Majores, §. sed adhuc de Baptismo & ejus effectu*, ubi Innocentius Pontifex distinguit inter pœnam peccati actualis, & Originalis, & ait, pœnam peccati actualis esse cruciatum gehennæ, sed pœnam originalis esse privationem visionis.

572. Autoritati S. Augustini (de quo, an constanter ita senserit, merito dubitatur, quandoquidem in Epistola 28. ad Hieronymum ita scribit: *Cum ad pœnas ventum est parvulorum, magnis, mihi crede, coarctor angustiis, nec quid respondeam, prorsus invenio, doce ergo, quid sentire, quid dicere debeamus.*) opponitur auctoritas S. Ambrosij in illud ad Rom. 5. *Propterea sicut per unum hominem &c.* vbi sic scribit. *Est & alia mors, quæ secunda dicitur in gehennam, quam non peccato Adæ patimur, sed ejus occasione propriis peccatis acquiritur.*

573. Probatur ratione. Pœna sensus non convenit nisi illi, qui propter delictum est reprehensione dignus: sed parvuli non sunt repre-

hensione digni propter Originale: ergo nec pœna sensus. Major & minor est declaranda potius quàm probanda. Major quidem declaranda à Vasquez. Pœna sensus est quædam exprobratio & vituperatio, sicut, quando quis flagellatur: sed exprobratio & vituperatio realis, non convenit nisi illi, cui à fortiori convenit reprehensio verbalis, nam hujus loco substituitur. Minor etiam declaratur. Propter illud non potest quis jure reprehendi, de quo non potest haberi dolorem retractativum: sed parvuli non possunt retractare per propriam voluntatem, quæ non nisi per alienam commiserunt: Unde dicunt Theologi, quòd adultus antequam peccet, non possit habere formalem contritionem, quæ debeat peccatum originale: ratio à priori est, quia retractatio supponit finem in mea potestate, vt non poneretur ille actum quem detestor. Non fuit autem in potestate parvulorum impedire peccatum Adami, aut ipsi includerentur in ejusdem voluntate seu peccato, aut ne ab eodem descenderent. Ergo dicitur. Potest quidem aliquis dicere: *Vellem Adam non peccasse*: sed hoc non est retractare peccatum Originale, alioquin etiam Beatissima Virgo posset illud retractare, & quivis homo posset retractare peccata totius mundi.

574. Obijcies 1. Parvuli isti sunt vt damnati, juxta illud ad Rom. 5. *Per unum delictum in omnes homines in condemnationem*: Sed omnis verè damnatus est dignus pœnâ, sicut omnis peccator habet reatum pœnæ. Ergo &c. 2. Parvulos puniri pœnâ damni, hoc est, privatione Visionis Dei, quâ pœnâ potest affligi ille, qui librum in aliena voluntate peccavit, quia est minus subtractio & denegatio alicujus boni absolute non debiti.

Replicabis. Privatio boni indebiti non debet vlllo modo pœna. 2. Est pœnam, quando quis erat proximè ad illud bonum destinatus: per hoc enim privatio ejusmodi boni potest esse materia tristitiæ, nisi hæc per accidens impediatur: sicut quando quis ob aliquod delictum privatur hereditate, ad quam erat jam destinatus, & quidem cum obligatione habendi, ita vt si non haberet, esset aliquo modo miser; sicut revera illi parvuli miseri & commiseratione dignissimi sunt, in quantum carent felicitate summâ, quam poterant habere, & in proximo erat, vt haberent; quidquid sit, an habeant felicitatem aliquam naturalem & imperfectam, de qua paulò post dicetur. Hoc vltimum addidi, ne quis inferret, etiam beati aliquos defacto pati pœnam aliquam, quantum carent aliquo gradu beatitudinis, ad quem habendum erant proximè dispositi, & aliquo modo obligati, sed eo carent, quia non fuerunt grati cooperati: non tamen ideo patiuntur pœnam, quia habent beatitudinem satisfactivam, & impeditivam omnis tristitiæ per excessum gaudij propter

illud bonum, quod Deus ex omissione & negligentia à beatis in via commissâ elicit, ut in primo libro probatum est.

176. Obijcies 2. Ex conclusione & probatione data sequitur, quod parvuli non potuissent propter peccatum originale puniri pœnâ sensûs temporali v.g. purgatorii, etiam si Deus pœnam damni condonaret, dando illis Gratiâ sanctificantem, & denique Visionem beatificam, nam adhuc illa pœna temporalis haberet rationem exprobrationis: consequens autem videtur absurdum: nam qui potest puniri pœnâ graviore, potest etiam puniri pœnâ leviori: atqui quæcunque pœna sensûs est levior quàm pœna damni, teste Chrysostomo. *Hom. 24. in Matth. & 47. ad populum, & epist. 5. ad Theodorum*, dicente, pœnam infantum esse omnium gravissimam. Et ratio est, quia gravitas pœnâ mensuratur à malo quod infert: malum autem eò est gravius, quod minus est bonum quo privat: atqui pœna damni privat summo Bono, non item vlla pœna sensûs. Ergo &c. 3. Distinguendo Minorem: pœna damni est gravior quàm pœna sensûs, si spectetur materialiter, & in ratione mali, prout malum est mera privatio boni, conceditur, spectando formaliter, in quantum pœna est afflictiva & vexativa, negatur: quo sensu dixit S. Augustinus in *Enchiridio* c. 93. pœnam damni esse omnium gravissimam.

176. Obijcies 3. Parvuli possunt graviter tritari, & vtiq; defacto tristantur de æterna beatitudine perdita, quæ sanè tristitia reputatur inter penas acerbissimas damnatorum in inferno: ergo patiuntur parvuli saltem aliquam pœnam sensûs.

3. De hoc puncto esse diversas opiniones. Admississe videntur huiusmodi tristitiam in parvulis S. Augustinus & Fulgentius, quos secuti sunt Abulensis, Aureolus, Petrus Sotus, Bellarm. Valent. Tannerus. Verùm communior opinio etiam hanc tristitiam parvulis negat. Ita post S. Thomam S. Bonaventuram, Scotum, Halensim, Durantis, Gabrielem, Salmeron, Vasquez, Salas, Oliviero, Attriaga, Comptonus. Imò Zumel ausus est hanc sententiam dicere certam, Catholicam, & omnium Theologorum; in quo vtiq; excessit. Ratio autem huius opinionis admodum diversa redditur ab auctoribus, vnde nam scilicet proveniat, quod impediatur ab hac tristitia.

177. Imprimis aliqui existimant, parvulos per totam æternitatem ignorare se fuisse capaces & deputatos ad felicitatem supernaturalem; hæc enim capacitas & deputatio cum proveniat ab elevatione supernaturali, non potest venire in suspensionem absque revelatione, quæ tamen nulla facta est parvulis. Verùm hoc plerisque non videtur credibile: sunt enim post resurrectionem interfuturi extremo iudicio: quomodo ergo non cognoscent duas partes homi-

num, alteram æternum beandorum, alteram æternum damnandorum?

178. Alij cum P. Vasquez & Oviedo recurrunt ad divinam Providentiam, & occultum iudicium, cui non defunt plures, ijque mirabiles modi, quibus potest in parvulis huiusmodi tristitiam impedire; & hanc etiam rationem videtur insinuasse S. Bonaventura dicens, quod Deus parvulos constituat medios inter Beatos & Damnatos ad pœnam sensûs: sicut enim cum Beatis conveniunt in hoc, quod non decesserint cum vlla culpa propria, ita debent cum illis convenire, ut non tristantur. & sicut cum Damnatibus conveniunt in hoc, quod decesserint cum aliqua culpa, saltem aliena, ita debent cum his convenire in pœna damni.

179. Alij tamen ulterius progrediuntur & causam physicam investigant, seu modum quo probabilius videtur huiusmodi tristitia impediri; nempe cum non sint subiecti inordinatis passionibus & affectionibus, libenter se accommodant divinæ Providentiæ, quæ circa illos ita disposuit. Verùm hæc ratio non videtur planè satisfacere: nam aliud est, quod non tristantur voluntariè ac deliberatè: & aliud, quod non tristantur involuntariè, ex apprehensione objecti contristativi: illud prius bene declarat ratio allata, non item posterius. Nam & animæ in purgatorio se conformant plenissimè divinæ voluntati, & tamen de carentia & dilatione Beatitudinis graviter tristantur.

180. Alij dicunt, eos ideo non tritari, quia cognoscunt, se non propriâ culpâ, sed alienâ carere beatitudine. Hæc tamen ratio adhuc minus satisfacit. Experientia enim nos docet, non minus, immò sæpe magis nos tritari & indignari, propter bonum alterius culpâ amissum, quàm propriâ.

Alij denique probabilius dicunt, ideo parvulos non tritari de amissa beatitudine, quia simul vident, & gaudent, se evasisse tormenta inferni, quorum periculo expositi fuissent, si ad ætatem adultam pervenissent.

Confirmari potest ex dictis de Beatitudine. Diximus, inquam, quod tristitia non hocipso enascatur, quando quis cognoscit objectum ex se contristativum, quia licet sit contristativum in absentia objecti delectativi, potest tamen evanescere, ejusque vis inhiberi per præsentiam objecti valde delectativi. Porro quod infantes illi habeant objectum valde delectativum jam indicatum, declaratur. Vel enim sunt concepti inter infideles aut hæreticos, vel inter Christianos Catholicos: de prioribus sanè probabilius fuisset, illos æternum perituros, si ad ætatem adultam pervenissent, quàm esse salvandos. De posterioribus etiam (demonstramus plures ex Catholicis salvari quàm

vari quàm damnari) etsi major aliqua probabilitas sit fuisse salvandos, hæc tamen fortasse parvulis non innotescit, sed solum, quòd ex illis etiam innumeri pereant; unde non leve etiam periculum fuisse pereundi. Quando autem probabilitas quantumvis major boni obventuri conjungitur cum aliqua etiam probabilitate aut periculo ingentis mali incurrendi, tunc si illius amissio conjungitur cum certissima evasione gravissimi mali, non est objectum vehementer contristativum. Denique addi potest, quòd in potestate parvulorum sit, deponere omnem tristitiam notabiliter afflictivam; & quia cognoscunt, hujusmodi tristitiam ad nihil servire, sed tantum affligere, eam utique impediunt. Modus autem impediendi erit, si suum intellectum occupent circa alia objecta, & quidem tam varia, ut propter suam limitatam virtutem, non possint simul attendere & applicari ad considerandam felicitatem supernaturalem ejusque amissionem: neque enim ad hanc considerandam necessitantur sicut necessitantur damnati ob tormenta quæ patiuntur, & quia Deus illos determinat ad memoriam peccatorum commissorum, ut semper conscientia vermen experiantur.

§81. Objici possent ultimò quædam Scripturæ S. Testimonia, ad probandum, quòd parvuli sint ab igne torquendi. Comparatur enim in Evangelio univèrsum genus humanum aræ, in qua simul existunt grana & paleæ, ex quibus grana colligenda dicuntur in horrea, hoc est, vitam æternam, paleæ verò comburenda igni inextinguibili, Matth. & Luca 3. Idem probari potest ex eo, quòd omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Denique in extremo die Christus dicitur divisurus genus humanum in duas classes, & illi quæ collocabitur à dextris, dicit: *possidere paratum vobis regnum*: illi verò quæ à sinistris: *discedite à me maledicti in ignem æternum*. Cum ergo parvuli non sint intraturi in regnum, eundem illis erit in ignem. Hæc omnia fuisse à Christo dicta & intellecta de adultis, quibus ea prædicabat, & colligitur ex adjecis: *Esurivi enim, & non dedistis* &c. quod utique parvulis non poterit objici. Ethæc de Peccato Originali.

CONTROVERSIA III.

Virum defacto contingat, ut ob reatum pænæ temporalis sustinenda sit per accidens pænæ æterna.

§82. PRO quæstionis intelligentia sciendum est; contingere, ut homo decedens in peccato mortali, adeoque æternum damnandus, simul etiam decedat cum reatu pænæ alicujus temporalis, quæ illi persolvenda fuisset in purgatorio, si

in statu Gratiæ decessisset; & hæc quidem pænæ temporalis potest esse residua ex duplici capite. Primò, si homo ille commiserat etiam aliquod aliud mortale, sed ab illo fuit justificatus, tamen, ut remaneret reatus aliquis pænæ temporalis, quod idem de veniali dici potest. Secundo, si homo commisit veniale, & ne quidem ipsius culpam delevit, adeoque tota pænâ illi peccati respondens remansit solvenda. Quæritur ergo, an talis deinde puniatur pænâ æternâ, cujus pars respondeat reatu ad pænâ temporalem, vel an post aliquod tempus minuatur illius pænæ, quòd satis passus sit pro illo reatu pænæ temporalis, remanente reliquâ pænâ æternâ duraturâ quæ respondet peccato mortali in quo decessit.

§83. Triplex est sententia; Duæ extremæ & una media. Prima est Scoti, Gabrielis, Majoris, Medinae, Navarri, Vega, quos sequitur Ariaga: hi docent, in inferno cessare pænâ temporalem quoad eam partem, quæ respondebat reatu ad pænâ temporalem, sive culpa fuerit dimissa, sive non. Secunda docet, nullam pænâ in inferno remitti, sive culpa prius fuerit remissa, sive non. Hæc est valde communis Tertia, distinguit inter pænâ temporalem residuam ex culpa jam dimissa, & inter pænâ temporalem residuam ex culpa veniali non dimissa. Priorem pænâ docet in inferno non esse æternam, sed post tempus cessare; Secundam autem esse æternam. Hujus sententiæ, quam tenet Durandus, meminit S. Thomas, eam præcisè referendo, nihil deferendo. in 4. dist. 22. q. 1. a. 1. ad 5. Dicitur ergo manet, in qua Sententia fuerit S. Thomas, quidquid pro certo supponat Ariaga, contra Suarez & Vasquez, qui S. Thomam probabiliter pro secunda Sententia citant, dist. 21. q. 1. a. 2. quæstionculâ 3. quamvis deinde in sua summa eorum loquatur utique in favorem tertiæ Sententiæ, q. 87. a. 5. in resp. ad 2. & 3. in fine.

§84. Quoad rem ipsam, tertia Sententia ideo mihi non placet, quia dum utrique extremæ Sententiæ aliquid tribuit, utriusque incommoda incurrit. Prioris quidem incommodum incurrit, quia si quid contra illam probat sensus fidelium, quòd in inferno nulla sit pænâ temporaria, etiam probat contra tertiã: alia verò tem rationes nihil evincunt, ut dicemus. Secundæ itidem sententiæ incommodum incurrit, quia sensus fidelium etiam alienus est ab hoc, quòd peccatum Veniale puniatur pænâ fœdâ æternâ, & etiam quandoque majore, quamque vis per accidens, quàm mortale propter quod homo damnatur.

§85. Inter duas verò extremas Sententiæ equidem difficilis est electio. In primam sententiam non solum inclinatur ratio æquitatis, sed etiam, quòd nullâ efficaci ratione probetur de

Secunda Sententia, cui tamen incumbit onus probandi, quia affirmat aeternam punitionem, quam prior sententia negat. In secundam verò sententiam trahit magis auctoritas, & sensus communior Theologorum. Theologorum inquam; nam sensus fidelium non videtur esse circa poenam, de qua disputatur in presenti, sed de poena respondente illis peccatis, propter quæ homo damnatur. Ceterum, neque primæ sententiæ deest sua auctoritas, ut ex relatis liquet: & insuper plerique adversarij fatentur esse probabilem. Veniamus ad Argumenta, quibus secunda sententia probari solet.

§86. Primò aliqui probant hoc modo. Quamdiu culpa Venialis peccati manet, & macula illius, tunc qui eam habet, dignus est supplicio: atqui decedens ex hac vita cum Veniali & Mortali, nunquam iustificabitur à veniali: ergo semper pro illo punietur. Imprimis hæc ratio tantum probat illam partem, in qua tertia Sententia convenit cum secunda; non autem probat de poena relicta ex peccato remisso. Verum, nec hanc partem efficaciter probat: distinguenda est maior: manet digna supplicio, si necdum est condigne punitus, conceditur; secus negatur. Ratio est, quam paucis verbis dedit Card. Pallavicinus lib. de Pœnit. n. 237. quia perseverantia habitualis peccati, quæ non est voluntaria, non auget meritum poenæ: atqui talis est perseverantia peccati Venialis in inferno. ergo &c. Neque ad rem facit, quòd damnati illa peccata ratificent; nam per hoc peccant quidem de novo, sed hæc peccata pertinent ad terminum, ac proinde non puniuntur vlllo poenæ augmento. De hoc redibit infra sermo.

§87. Secundò alij probant ex eo, quòd omnis poena ordinetur ad correctionem illius, qui punitur; quamdiu ergo non emendatur, non debet Index desistere à punitione: atqui damnati nunquam emendantur: ergo nulla debet vniquam poena diminui. Hæc ratio etiam est manca, procedens tantum de Venialibus non dimissis. Sed neque hoc evincit: Duplex enim est poena, Medicinalis, & Exterminativa, ut aliqui vocant. Prior tendit ad emendationem, posterior non tendit ad emendationem illius qui punitur, v. g. quando quis capite plectitur, sed ad summum ad emendationem vel terrorem aliorum: quamvis nec hoc sit necesse; nam qui damnabuntur in fine mundi, & qui defacto damnantur nemine conscio, eorum damnatio ad nullam emendationem conducit. Ratio à priori est, quia sunt aliquæ poenæ quarum interminatio est necessaria ad absterrendum, & ne interminatio sit mera ceremonia, sed idonea ad absterrendum, debet subsequente delicto poena infligi, etiam si reus sit inemendabilis.

§88. Tertiò alij dicunt, ideo nullam poenam remitti in inferno, quia Deus potest poenam temporaneam, quæ esset intensa v. g. ut quatuor, ita extendere per totam aeternitatem in

gradu remissione, sed semper æquali, ut hæc extensio æquivalet illi intensiori. Verum hoc est manifestè falsum: omne enim temporaneum est in aliquibus circumstantijs prudenter contemptibile, utpote non pugnans cum aeterna felicitate, sicut pugnat quævis poena aeterna quantumvis remissa, ac proinde non est contemptibilis: ergo infinite excederet priorem, quæ in illam commutaretur. Ratio ulterior est, quia poena temporalis aliquando finietur, & per totam aeternitatem non erit: ergo per totam aeternitatem erit objectum gaudij, quòd fuerit præelecta præ poena aeterna, utpote quæ semper duraret.

§89. Quattò denique, Vasquez probat sententiam hoc discursu. Ille, qui patitur in inferno absque Charitate & Gratia Dei, non dicitur propriè satisfacere, sed satisfacere: ut autem remittatur debitum poenæ natum ex peccato, non sufficit pati quantum quis meretur, sed opus est satisfacere patiando; satisfactio autem habet quandam rationem meriti, & accepta est apud Deum. Verum hæc ratio assumit, quòd esset probandum, & de quo est controversia: querimus enim, an solvi possit à damnatis illa poena temporalis præcisè patiando: tu negas hoc posse fieri: qui autem negat aliquid fieri posse, affirmat implicantiam illius: omnis autem affirmans implicantiam, subit onus eam probandi. Accedit, quòd in humanis plus non requiratur quam pati, & perferre. P. Vasquez non habet aliud quo probet assumptum, quam ex absurdo. Sequeretur enim, inquit, quòd quilibet in hac vita pro poena relicta ex peccatis dimissis, satisfaceret per labores & arumnas, quas impatienter toleraret, quòd est absurdum. Responderetur. Cum Deus possit has arumnas in via infligere etiam non ut poenæ peccati commissi, ideo potest exigere, ut patienter ferantur, si velimus eas prodesse ad extinctionem poenæ debitæ: at verò poenæ aeternas non potest Deus infligere nisi propter peccatum, & in poenam peccati. Est adhuc alia disparitas. Nam quando Deus in hac vita infligit poenas pro peccatis dimissis & venialibus, infligit eas amicis, & quidem citra condignum; ab amicis autem meritò exigitur, ut grato animo acceptentur poenæ, quæ sunt citra condignum. Denique Arriaga n. 16. §. respondetis. negat, quòd Deus etiam in via exigat ad condignam satisfactionem, ut poena voluntariè acceptetur.

§90. Vltimò Cardinalis Pallavicinus reiectis aliorum fundamentis, ingeniosè simul & laboriosè conatus est aliter probare secundam Sententiam, cuius propria verba dabo, timeo enim, ne si alijs verbis dicerem, fortè non crederentur ad mentem auctoris esse. Licebit tamen ejus sermonem, ne sua prolixitate fastidium pariat, & in fine omnia reperenda sint, quandoque interpellare, & quid minus probabile videatur, adnotare.

591. Existimat ergo, probabilius posse difficultatem presentem solvi ex quodam principio quod indicat S. Thomas q. 7. de peccato veniali a. 10. in C. ubi docet, dupliciter posse aliquod peccatum mereri poenam aeternam; primum quidem, ex specie ipsius peccati: secundo, ex inhærentia ad tale subiectum. Et quidem peccatum mortale ex utroque capite meretur aeternitatem poenæ; nam & ex sua specie est aversio à bono infinito, & rursus privat gratiâ illud subiectum cui inhæret: ac proinde etiam ex hoc secundo capite meretur, ut illud subiectum semper habeat poenam. De Veniali autem S. Thomas sic loquitur. *Peccatum Veniale neque meretur poenam aeternam ex primo capite, nec ex secundo per se, potest tamen mereri illam ex secundo capite per accidens, quatenus sit in subiecto quod privatur gratiâ, non quidem ab ipso veniali, sed ab alio mortali adiuncto.* Ex his verbis conatur Pallavicinus extorquere rationem Conclusionis, sic philosophando.

592. Ex hac, inquit, doctrina inferimus quoddam principium universale, accommodatum solutioni difficultatis presentis. nimirum, naturam rationalem esse per se ordinatam ad statum perpetuum & permanentem, & sic omnia media per se conducentia ad finem hominis, hoc est, omnes actus virtutum vindicant sibi præmium æternum, & pariter sibi vindicant poenam aeternam omnes actus mali, nisi vinceantur à bonitate prævalente subiecti, hoc est naturæ rationalis, quæ secundum se bona est, & digna aeternâ felicitate, quam consequerentur etiam infantes morientes in statu puræ naturæ: æternæ autem felicitati est inconiungibilis poena aeterna. Secus accidit in actibus bonis, quia hi nullo præmio sunt digni, quando subiectum est simpliciter malum, cuius discriminis rationem paulo post afferemus. Peruntamen paritas est in hac parte, quod quicumque actus malus, & quicumque reatus, si coniungatur cum malitia subiecti simpliciter, (hoc est existente in peccato mortali) remanet semper vigen in ordine ad poenam aeternâ, sicut quilibet actus bonus, & quodlibet ius ex eo remanens, si coniungatur cum bonitate, semper viget in ordine ad præmium æternum. Non tamen est ita per se, ut reatus ex natura sua temporaneus puniatur æterno tempore, atque est per se, quod meritum cuiusque actus boni habeat æternam remunerationem: Cum enim, ut diximus, natura, quantum est de se, sit bona, per accidens & contra naturam est, quod ille reatus, qui posset stare in subiecto bono, reipsâ coniungatur cum subiecto simpliciter malo: atqui est per se, & secundum naturam, quod meritum coniungatur cum subiecto simpliciter bono. Haecenus Pallavicinus, qui nobis tantisper est interpellandus.

593. Ex hac doctrina sequeretur, Peccatum Veniale, quod ex intrinseco essentiali prædicato conjungeretur cum Mortali (v.g. si ego habens turpem internam delectationem, eamque metaphysicè in me cognoscens, dependenter ab hac cognitione mentirer me illam non habere) non per accidens, sed per se inducturum reatum poenæ æternæ, quia non esset illi per accidens,

sed per se poni in subiecto simpliciter malo: conueniens est ex terminis contra naturâ Peccati Venialis, ut ipse Pallavicinus docet; ergo pariter fallum est, quod quando coniungitur cum mortali peccato, inducat per accidens reatum poenæ æternæ. Deinde paritas & consequentia ab actu bono ad actum malum, est omnino nulla. non inquam vellet: omnis actus bonus factus à subiecto bono, est dignus præmio æterno: ergo omnis actus malus factus à subiecto malo est dignus poena æterna. Disparitas est hæc. Omnis actus bonus factus ab homine bono, hoc est amico Dei, meretur præmium dignum amico Dei: nullum autem aliud præmium est dignum amico Dei, nisi augmentum amicitiae divinæ, hoc est gratiæ sanctificationis, ut dicitur in tract. de Merito. Sicut autem amicitia est simpliciter radix æternæ felicitatis, ita augmentum amicitiae, est radix augmenti felicitatis æternæ. E contra verò, non omnis actus malus factus ab inimico, meretur augmentum inimicitiae, alioquin omne peccatum factum ab homine in statu peccati mortalis, esset mortale, quod est fallum: ergo nec omnis actus malus inducit reatum æternæ poenæ; quia sicut radix æternæ poenæ simpliciter est inimicitia, ita radix augmenti æternæ poenæ, est augmentum inimicitiae. Jam iterum Pallavicinum audiamus.

594. Præterea inquit, opinamur, illam poenam, quæ debetur peccato mortali non remitti, & quam supra vocamus intrinsecè, & ex specie sua æternam, esse inconmensurabilem cum ea, quæ debetur peccato aut veniali, aut mortali dimisso. Videtur enim impossibile, quod reatus coniungibilis cum amicitia Dei, & cum destinatione ad æternum Dei complexum, possit inquam mereri cruciatum æqualem illi, quem meretur inimicus æternus Dei, dum est in termino, & in statu punitionis, ita ut possit contingere, ut per quamcunque duplicationem illius reatus temporalis, magis doleat ille, qui est in purgatorio, quam aliquis eorum, qui sunt in inferno. Ita ille. Et hoc est tandem ultimum & principale fundamentum huius structuræ, quod hæcenus à Theologis negatum est, adeo ut multi existiment, defecto in purgatorio aliquos intensivè acerbis cruciatibus, quam multos ex damnatis. Hoc ergo fundamentum æquè facile negatur ac affirmatur.

His positis (pergit Card.) ita philosophemur. Quamvis in dimissione culpæ, dimittatur poena æterna, hæc tamen dimissio, quatenus est commutatio in temporalem, duplicem habet effectum. alter est, mutare illam poenam, quæ secundum suam speciem est æterna, & conueniens tantum inimico Dei, in aliam poenam, quæ secundum suam speciem sit temporanea, & conueniens amico, ac destinata ad æternum Dei complexum. & hic effectus est invocabilis, neque per vllum peccatum subsequens reviviscit reatus illius poenæ condonate inconmensurabiliter gravioris. Alter effectus est, ut reipsâ non debeat durare poena semper, sed tantum finito tempore. Et quantum spectat ad hunc effectum, illa dimissio nihil aliud est, quam ablatio impedimenti in or-

dine ad ultimum finem hominis, ad quem homo redditur aptus per dimissionem culpæ. Quare si ille reddat se sponte ineptum ad ultimum finem, reddit etiam se ineptum ad hoc beneficium, non quia reatus dimissus redeat, sed quia tollitur ea circumstantia, sub qua creature rationali convenit pœna temporalis post terminum viæ. Cujus rei ratio à priori est, quia existentibus in perpetuo statu inimicitia & odij divini, in quo sunt damnati ex peccato perfonali; non solum debentur aliæ pœnæ determinatæ, sed etiam debetur indeterminatæ hæc pœna, ut carceri omni spe, & non possint unquam expectare statum mitiorem: quare si à principio merentur aliquod supplicium, utique merentur, ut illud, qualescunque sit, in æternum permaneat. Hæc est nova probatio hujus Authoris, quæ tandem in fine, dum reddit rationem à priori, relabitur tota quanta in petitionem principij, assumendo id, quod formalissimè negatur à Scoti ejusque asseclis.

596. Ulterius ita refutatur. Ex ultimis verbis evidenter sequitur (nec auctor diffretur) quod commutatio pœnæ æternæ in pœnam temporalem, quando in hac vita dimittitur peccatum mortale, quod, inquam, sit mera commutatio conditionata, non absoluta, nempe, sub conditione, si homo in gratia decesserit: consequens est contra communem sensum fidelium, qui judicant, non minùs absolute remitti pœnam æternam, càmque commutari in temporalem, hoc est, tantum tempore finito & determinato duraturam, quàm remittere absolute ipse reatus culpæ; hunc autem absolute remitti est de Fide.

Sanè, commutationem pœnæ æternæ in temporalem, aliquo modo & sensu debere esse absolutam, est omnino certum, nec negat Pallavicinus, quatenus vocat effectum irrevocabilem. Nam testimonia Scripturæ, quibus probatur absoluta remissio culpæ, vel nihil probant, vel probant etiam absolutam commutationem pœnæ æternæ in temporalem. Quod autem Pallavicinus comminiscatur aliquam pœnam sensus, ex specie sua æternam, & aliam ex sua specie temporalem, & quoad acerbicatem incommensurabilem cum priore, nec in Scriptura, nec in Patribus, nec in auctoritate Theologorum fundatur, & est contra sensum fidelium; & fortasse nec est possibilis talis pœna, proveniens vel ab igne, vel à vermine conscientia, ut quoad suam acerbicatem non posset commensurari, seclusâ æternitate, à pœna purgatorij per multiplicationem suavitatis. Et quidem de pœna ignis, non apparet ratio dubitandi. quoad vermem conscientia, non video quare ejus acerbitas non possit æquari in purgatorio per desiderium vehementissimè afflictivum Beatitudinis, & ipsius ignis acerbicatem, quomodocunque explicetur vitio ignis. Verùm, demùs, non posse per hæc adæquari, inde sumitur argumentum contra Pallavi-

cinum, nam damnati non tantum vexantur à vermine conscientia, correspondente peccatis mortalibus, sed insuper vexantur vermine conscientia, correspondente illi pœnæ æternæ, quam deberent pati propter peccata Venialia non dimissa in via: ergo pœna respondens istis peccatis, esset etiam quoad speciem suam æterna, quod tamen negat hic auctor.

Ex his, opinor, constat hanc Pallavicini probationem non esse solidiorem probationibus aliorum Doctorum, quas tamen ille ipse rejicit. Restat una & altera objectio breviter solvenda, & tunc apparebit, quantum probabilitatis habeat sententia Scoti.

596. Ad probandum ergo, quod saltem illa pœna esset per accidens futura æterna, quæ infligitur propter peccata venialia non dimissa in via quoad culpam, objicies. Quamdiu manet reatus culpæ, tamdiu manet reatus pœnæ, sed reatus illarum culparum manet in inferno per totam æternitatem, ergo &c. Major, quam supra distinximus, probatur. Reatus pœnæ est passio consequens (saltem nostro concipiendi modo) reatum culpæ: sed essentia non potest esse sine suis passionibus: ergo &c. Ad hanc objectionem benè respondet P. Arriaga, *sect. 4. subf. 2.* Etiam si in physicis hoc verum esset (quod tamen univèrsim etiam non est verum, & patet in elementis) in moralibus tamen hoc non procedere, quod in hac ipsa materia omnibus fatendum est. Multò enim difficilius percipitur, quod passio maneat sine Essentia, quàm quod Essentia sine passione; illa enim pendet ad summum à posteriori à passione, passio verò pendet à priori ab essentia, & tamen reatus aliquis pœnæ potest manere ablata culpâ. Quod autem in moralibus possit etiam manere Essentia sine proprietatibus, patet in Matrimonio, cujus proprietas est obligatio reddendi debitum, & tamen potest hæc obligatio cessare, per alterius adulterium, manente Essentia Matrimonij: cur? quia hæc proprietates sunt conditionatæ: *Nisi adulterium fiat.* Pari modo dicimus, reatum pœnæ esse conditionatam passionem culpæ venialis, nempe, quamdiu non fuerit pœna soluta: ac proinde si hæc solvatur, etiam si non remittatur culpa in termino, evanescet passio, manente Essentia.

597. Objicitur denique illud vulgare, quod in inferno nulla sit redemptio: esset autem aliqua redemptio, si aliqua pœna remitteretur per satisfactionem. Ad hoc tamen pridem respondit S. Thomas ex aliorum mente, nec improbat ipse, negando minorem: quia, inquit, pœna quæ solvitur, non redimitur. nec est inconveniens, quod quantum ad aliquid accidentale pœnæ Inferni minuantur vsque ad diem Judicij. Hæc de Peccatis.

103 (o) 204